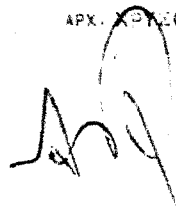
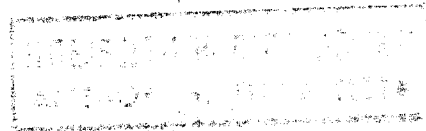
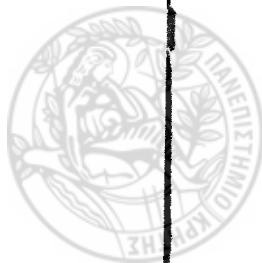

ΑΡΧ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ
ΝΕΟΙ ΙΑΡΤΥΡΕΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1922

118537

Handwritten signature or name in Greek script, possibly "Α. Παπακώστα", with a large flourish underneath.

ΟΙ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Α. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

118537

Ἡ ἀποχή τῆς ἱστορίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἀπόστασης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῆς τουρκικῆς τυραννίδος, ἐπῆρξεν ἐποχὴ διωγμῶν, ὑπομιμησκόντων τοὺς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας διωγμοὺς τῶν πρώτων τοῦ Χριστιανισμοῦ αἰώνων. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι οἱ Τούρκοι ἐπέβησαν, κατὰ θεωρίαν, τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀνεγνώρισαν τῶν ἑποδοῦντων χριστιανικῶν λαῶν τὴν θρησκευτικὴν ἐλευσίαν, ἀλλ' ἐξέδωκαν, ὡς οἱ Ρωμαῖοι Αὐτοκράτορες, ἔπραξαν, νόμους καὶ διατάγματα, καταδικάζοντες εἰς θάνατον πάντα χριστιανόν. Ἄλλ' ἐν τῇ πραγματικότητι ἡ σχέση αὐτῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐπῆρξεν ἀκήρυκτος πόλεμος καὶ διωγμός. Οὐ μόνον Σουλτᾶνοὶ τινες ἐβουλεύθησαν τὴν πλήρη ἐξόντωσιν ἢ τὸν βίᾳ ἐξισλαμισμὸν πάντων τῶν Χριστιανῶν καὶ τοὺς ναοὺς αὐτῶν εἰς μουσουλμανικὰ μετέβαλον τεμένη, ἀλλὰ πάντες ἐν γενεῖ, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τοῦ πορθητοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπεδείχθησαν κακόπιστοι καὶ βίᾳ βαροὶ δεσπότες καὶ τύραννοι ἀπηνέστατοι, καταδιώξαντες καὶ καταβασανίσαντες συστηματικῶς τοὺς μὴ ἐξισλαμιζομένους. Ἐπὶ πλέον δὲ πολλοὺς, ἐπὶ μέρους, Χριστιανοὺς ἰδιαίτερος ὑπέβαλον οἱ τούρκοι εἰς φορικῶδη βασανιστήρια, βιάζοντες αὐτοὺς νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν, ἢ τοὺς βίᾳ μὲν ἐξισλαμιζομένους, εἶτα δ' ἀποπτύοντες τὸν ἰσλαμισμὸν, εἰς θάνατον κατεδίκαζον.

Καὶ ὅπως τὸ πάλαι οἱ ἔθνη οὐ φονεύοντες τοὺς Χριστι-

ανός ἐδόκειν καταλείπειν προσφέρειν τῷ Θεῷ, κατὰ τὴν πρόρρησιν τοῦ Κυρίου (Ἰωάν. 16,2), οὕτω καὶ οἱ φανατικοὶ τοῦτοι μωσοῦμίῃνοι θανατοῦντες τοὺς ἀπίστους, ἐνόμιζον ὅτι ἐδηρῶστον τῷ Θεῷ καὶ τῷ Μωάμεθ ἦ).

Οὕτω δ' ἐνεφανίσθη αὐτῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐκτὸς τῶν ἐπὶ ἀγίῳ βίῳ διαλαμπάντων, νέον μαρτύριον νέρον, οἵτινες γενικῶς προσέλαβον τὸ ὄνομα «Νεομάρτυρες»²⁾. Καὶ ὅπως κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ ὁμολογηταὶ καὶ μάρτυρες αὐτοῦ ἐστήριξαν διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως ἐν τοῖς βασάνοις καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ αἵματος τὴν νέαν θρησκείαν, οὕτω καὶ κατὰ τοὺς ἐσχάτους τοῦτους τουρκικοὺς διωγμοὺς οἱ ὁμολογηταὶ καὶ μάρτυρες τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐστήριξαν καὶ ἐνίσχυσαν αὐτόν. Βεβαίως μεγίστη πνευματικὴ δύναμις καὶ κύριος παράγων τῆς σωτηρίας τῶν

1. **Γ. Φιλήμονος**, Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Φιλικῆς Ἐταρείας. Ἐν Ναυπλίῳ 1834 σ. 15-17.

2. Ἐκτὸς τῶν ἰδιαιτέρων βιογραφιῶν τῶν Νεομαρτύρων ἐν ταῖς ἁσματικαῖς αὐτῶν ἀκολουθίαις, τὰ κατ' αὐτοὺς ἀναγράφονται γενικῶς καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς συγγράμμασι: Κατάλογος τῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ ἔτους 1811 ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως μαρτυρησάντων, ἐν **Κ. Σάθα**, Μεσαιωνικῇ Βιβλιοθήκῃ Γ, 6ῶ.—**Κ. Δουκάκη**, Μέγας Συναξαριστὴς πάντων τῶν ἁγίων, Τόμ. Α—ΙΒ'. Ἐν Ἀθήναις 1889—1890. Νέον Μαρτυρολόγιον, ἦτοι μαρτύρια τῶν νεοφανῶν μαρτύρων τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους μαρτυρησάντων. Ἐκδ. β'. Ἐν Ἀθήναις 1856 (καὶ ρωσικῆ αὐτοῦ μετάφρασις ὑπὸ Σελονίεν, Οἱ Χριστιανοὶ μάρτυρες ἐν τῇ Ἀνατολῇ μετὰ τὴν ἄλωσιν Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν Πετροῦπόλει 1862). **Εὐγενίου Βουλγάρεως**, Πρὸς Πέτρον τὸν Κλαίριον ἐπιστολὴ περὶ τῶν μετὰ τὸ σχίσμα ἁγίων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν γινομένων ἐν αὐτῇ θανάτων. Ἐν Ἀθήναις 1844.

ἠποδοῦλλον ἀπὸ τῆς τουρκικῆς δουλείας ὑπῆρξαν ἡ θανατοῦσθαι αὐτῶν καὶ ἀκλιβήτος ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει ἐμμονή, ἕνεκα τῆς ὁποίας πάντες ὅμοῦ ἀδιόλαστον ἐπίσταστο μαρτύριον, θανατούμενοι ὅλην τὴν ἡμέραν, πάσχοντες χροῖς νὰ τολμῶσι νὰ διαμαρτύρονται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σωζόμενοι καὶ ἐν αὐτῇ διατηροῦντες τὴν θρησκείαν, τὰ ἦδη καὶ ἔθιμα καὶ τὴν γλώσσαν αὐτῶν, ἀλλ' ἰδίᾳ τὸν ὑπὲρ πίστεως διεξήγον μέγαν ἀγῶνα οἱ νεομάρτυρες παῖδες, ἄνδρες, γέροντες, γυναῖκες, μοναχοί, ἱερεῖς, ἐπίσκοποι, πατριάρχαι, ὃν τὸ μαρτύριον διεξεδήλον τὴν μεγάλην καὶ ἀκατάβλητον πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν τῆς Ἐκκλησίας δύναμιν.

Πρωτίστη αἰτία τῶν νέων τούτων ἀκηρύκτων διωγμῶν κατὰ τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἦτο ἡ μισαλλοδοξία καὶ ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς τῶν τουρκῶν, οἵτινες ἐπωφελούντο ἐξ ἐκάστης παρεχομένης εὐκαιρίας ὅπως ἀναγκάζωσι τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἐξισλαμίζονται. Μὴ πείθοντες αὐτοὺς οἱ τύραννοι ὑπέβαλλον εἰς φορικτὰς βασάνους καὶ ἀφρονέμενους νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν, ἐφρόνουν, κατὰ τρόπους σκληροῦς, οἷς ἠγγόησαν οἱ πρῶτοι τοῦ Χριστιανισμοῦ διώκται. Μὴ ὑπάρχοντος εἰδικοῦ σουλτανικοῦ νόμου ἢ διατάγματος ἐπιτάσσοντος τὴν εἰς θάνατον καταδίξιν τῶν μὴ ἀποδεχομένων τὸν ἰσλαμισμὸν Χριστιανῶν, οὗτοι ἐσύροντο πρὸ τῶν ἱεροδικαστῶν καὶ ἄνευ ὀρισμένης διαδικασίας ἐδικάζοντο καὶ κατεδικάζοντο. Γενικὴ μόνον ἀρχὴ ἐπεκράτει, καθ' ἣν πᾶς Χριστιανὸς καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, δι' οἰονδήποτε ἐγκλήμα, ἠδύνατο ν' ἀπαλλαγῇ τῆς καταδίκης εἰν προσήρχετο εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν. Τούτου ἕνεκα ἐν πλείστασι περιπτώσεσιν οἱ συλλαμβανόμενοι Χριστιανοὶ εὐρίσκοντο πρὸ τοῦ διλήμματος ἢ νὰ γίνωσι μωσοῦμίῃνοι ἢ νὰ καταδικασθῶσιν εἰς θάνατον. Ἦρκει δὲ ψευδῆ κατηγορία πρὸ τοῦ ἱεροδικαστοῦ καὶ ἀπόφανσις τούτου περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορου-

μένου ὅπως συνεπαγάγη τὴν εἰς θάνατον καταδίκην, ἐξ ἧς ἠδύνατο ν' ἀπαλλαγῆ προσερχόμενος εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν. Τοῦρκοι ἔχοντες προσωπικοὺς λόγους κατὰ τῶν Χριστιανῶν, προδικαίουν τὴν εἰς θάνατον καταδίκην αὐτῶν καὶ τὸ μαρτύριον. Πρὸς τοῦτο καὶ μόνῃ ἡ ψευδὴς κατηγορία, ὅτι οὗτος ἢ ἐκεῖνος ὁ Χριστιανὸς ὕβρισε τὸν Μωάμεθ, ἤρκει ὅπως καταδικασθῆ εἰς θάνατον, ἐξ οὗ ἠδύνατο ν' ἀπαλλαγῆ μόνον ἂν ἐγίνετο μουσουλμάνος. Ἐὰν λ. χ. παιδιᾶς χάριν οἱ τοῦρκοι ἔθετον τουρκικὸν σαρίκιον ἐπὶ κεφαλῆς Χριστιανοῦ, οὗτος ὄφειλε νὰ δεχθῆ τὸν ἰσλαμισμὸν. Ἄλλως κατεβασανίζετο καὶ ἐθανατοῦτο. Χριστιανὸς τις εἶπεν ἀφελῶς τουρκιστὶ τὰς λέξεις «Δόξα σοι ὁ Θεὸς» ἢ ἀνέγνω ὡς μάθημα τὴν μουσουλμανικὴν διολογίαν πίστεως, ἢ ἐν παραφορᾷ εἶπεν ὅτι θὰ γίνῃ τοῦρκος ἢ ἐφόρσε τουρκικὰ ἐνδύματα ἢ ὑποδήματα ; ὄφειλε νὰ προσέβῃ εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν, ἄλλως κατεδικάζετο εἰς βασάνους καὶ θάνατον. Πᾶσα ὑποκτος σχέσις μετὰ μουσουλμανίδος συνεπίρηγε τὴν ἑξαναγκαστικὴν ἀποδοχὴν τοῦ ἰσλαμισμοῦ ἢ τὰς βασάνους καὶ τὸ μαρτύριον. Δὲν ἴστέρουν δέ, δυστυχῶς, καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους τούτους διωγμοὺς κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ Ἰουδαῖοι, ὡς προδότηι τῶν Χριστιανῶν πρὸς τοὺς διώκτας.

Σπανιώτατα ἐπῆρξαν τὰ παραδείγματα νεομαρτύρων προκαλεσάντων τὸ μαρτύριον ἐκ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀκατασχέτου πόθου. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐνέκρινε τὸ ἐκ προκλήσεως μαρτύριον. Ἄλλὰ συνήθως οἱ ἑξαναγκασόμενοι πρὸς ἑξισλαμισμὸν, ἢ ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ ἐξισλαμιζόμενοι, δὲν ἐθεώρουν ἐπαρκῆ τὴν μετάνοιαν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν, πρὸς ἐξάλειψιν τῆς διαπραχθείσης ἁμαρτίας, ἀλλ' ἀπέπλυνον αὐτὴν διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ αἵματος. Οἱ τοιοῦτοι συνήθως μετέβαινον εἰς Ἄγιον Ὅρος, διέμενον ἐκεῖ ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα, εἶτα

δ' ἐπιστρέφοντες εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξουσίας, ἠρώσαν οὖν τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ δραστήριον ἐπέσπευγαν.

Οἱ τοῦρκοι ἐπῆρξαν ἐπιπορευτικότητας καὶ ἐκλιπτότατοι ἐν ταῖς βασάνοις, σωματικαῖς ὀμια καὶ ἰσχυραῖς, παρατανομενίας, πολιλίας ἐπὶ πολὺν χρόνον μετὰ βαρβάρου πεισμονῆς καὶ θρησῳδίας. Ὑπῆρξε δ' ἀληθῶς ἀξιοθαύμαστος τῶν μαρτύρων ἡ καστερία, ἢ θεατὰ γινόμενοι πολιλίας καὶ ξένοι, μετὰ καταπλήξεως παρηκολούθησαν τὸν ἠρωτισμὸν καὶ τὸν ἰερὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν μαρτύρων. Καὶ αὐτοὶ δέ ποτε παρελάβον ἐνὸς μάρτυρος τὸ ἰερὸν λείψανον, μετακομίσαντες αὐτὸ εἰς τὴν ἐσπερίαν Ἐδρεσπῆν. Ὁ ὀρθόδοξος λαὸς διὰ πολλῆς καὶ δικαίας τιμῆς ἤρε τὰ λείψανα τῶν μαρτύρων, οἱ δὲ ἀπλήστοι τοῦρκοι ἀντὶ πολλῶν πολιλίας χρημάτων ἐπέτρεπον τὴν παραλαβὴν τῶν ἰερῶν λειψάνων τῶν μαρτύρων ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν, νέας ἀφορμὰς χρηματολογίας ἐφευρόντες. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία κατέτασσε τοὺς νεομάρτυρας ἐν τῷ χορῷ τῶν ἁγίων. ἐπιτρέπουσα νὰ τιμῶνται ἢ μνήμη αὐτῶν δι' ἐτησίας ἑορτῆς, καὶ διετυποῦτο μὲν ἡ γνώμη, ὅτι οἱ νεομάρτυρες ἔδει νὰ τιμῶνται ὡς ἅγιοι καὶ ἄνευ εἰδικῆς ἐπισήμου ἀνακηρύξεως αὐτῶν («κανονισμοῦ») ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλὰ τὴν γνώμην ταύτην διημφισβήτησαν πινές, ὁ δὲ Ἀθανάσιος Πάριος († 1813) κατ' αὐτῶν εἰδικὴν συνέγραψε πραγματείαν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «ὅτι οἱ νέοι μάρτυρες εἰσιν ἅγιοι καὶ πρέπει νὰ τιμῶνται ὡς τοιοῦτοι καὶ ἄνευ κανονικῆς διατυπώσεως τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας» 1). Ἡ γνώμη αὕτη δὲν ἐπεκράτησεν ἑπειδὴ ὁμοῦ ἡ Ἐκκλησία, ἔνεκα τῶν ἐκ τῶν τυράννων τοῦρκων φόβου, δὲν ἠδύνατο νὰ προβαίῃ φανερῶς εἰς ἔκδοσιν κανονικῶν διατυπώσεων περὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν νέων μαρτύρων, ἢ τιμῆ αὐτῶν ὡς ἁγίων πα-

1. Κ. Σάθα, Νεοελληνικὴ φιλολογία, σ. 624.

ορμαινε τοπική, μη γενικευθείσα ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Μόλις δ' ἐσχέτως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀνεκίηρξεν ἐπίσημος ὡς νεομαρτύρα τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε' ἐπὶ τῇ συμπλήρωσῃ ἐξαυτοκρατορίας ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ (14 Ἀπριλίου 1821). Ἀδστηρῶς δὲ ἡ Ἐκκλησία παρηκολούθει τὴν ἀνεπίσημον, οὕτως εἰπεῖν, ταύτην καὶ σιωπηρῶν ἀνακίηρξεν τῶν νεομαρτύρων. ἀπαγορεύουσα τὴν εἰς τὸν χορὸν αὐτῶν παρεῖδουσαν προσώπων, μὴ ἐποστάντων πράγματι μαρτύρων¹⁾. Ἐγχοίσει δὲ πάντοτε τῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο χοήσις ἰδιατέρων ἡματικῶν ἀκολουθιῶν δι' ἕνα ἕκαστον τῶν νεομαρτύρων, περὶ αἷς ἡσολήθησαν σπουδαῖοι ἕμνογράφοι τῶν νεωτέρων χρόνων, ὁ δ' ἐκ Χίου ἱερομόναχος Χριστοφόρος συνέθετο κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα καὶ κοινήν ἱερὰν ἀκολουθίαν τῶν νεομαρτύρων²⁾. Διακεκομμένοι λόγιοι ἄνδρες, θεαταὶ γενόμενοι τῆς ἀθλήσεως τῶν νέων μαρτύρων, συνέτασσαν τὰ μαρτυρολό-

1. Μία μόνη τοιαύτη περίπτωση ἐπῆρξε μεταξύ τόσων ἀλλοθῶν μαρτύρων, ἡ τοῦ Παντελεήμονος ἐκ Σπετσῶν, μαρτυρήσαντος δῆθεν ἐν Κρήτῃ τῇ 19 Νοεμβρίου 1848. Τὸν βίον τοῦτου ἐξέδωκεν ὁ Δουκάκης τῷ 1896 ὡς παράρτημα τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου τοῦ Συναξαριστοῦ μετ' ἄλλων βίων. Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐκδόσεως ταύτης τῷ 1865 ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν ἰδιατέρῳ τεύχει ὁ βίος τοῦ δῆθεν μαρτυρήσαντος, οὗτινος τὰ ὁσπὰ εἶχε μετακομίσει εἰς Ἀθήνας ἢ μήτηρ αὐτοῦ, διαδίδουσα ὅτι δι' αὐτῶν ἐτελοῦντο θαύματα. Τῇ 30 Αὐγούστου 1865 ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον κατὰ τῆς ἀπάτης ταύτης, «Ἱερὸς Σύνδεσμος», Ἀθηνῶν Ε', 1899, 272. Ἐπίσης δὲ καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως διεκήρυξεν ὅτι ὁ Παντελεήμων δὲν ὑπῆρξε μάρτυς τῆς χριστιανικῆς πίστεως, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» Κωνσταντινουπόλεως, Κ', 1900, σ. 66.

2. Ν. *Μαρτυρολόγιον*, σ. 263—271.

για αὐτῶν, ἅπαντα ἐνεκα τῆς ἀμαθείας τῶν τυφλῶν. Μαρτύρος διεδίδοντο καὶ ἀπλήστως ἀνεμνησκοντο ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ³⁾, ὅστις ἀναστήλωσας ἐν τῇ συναθροίσει αὐτοῦ τοὺς νέους μάρτυρας ὡς ἡρώας τῆς χριστιανικῆς πίστεως, συνήγαγε μυστικῶς γεραῖον τοῦ νέου μετὰ τῶν παλαιῶν μαρτύρων ἐν τοῖς ναοῖς, καθ' ὃν χρόνον ἐξοαῖτων ἐμαίνετο ἡ τουρκικὴ τυραννία, πολλοὶ δὲ πόλις καὶ κῶμα, λίαν δικαίως, σεμνύνοντα ἐπ' αὐτοῖς.

Τίνας ὅμως καὶ πόσοι ἀκριβῶς ἐπῆρξαν οἱ νεομαρτύρες τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν τουρκικῶν διωγμῶν, δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν. Κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα ὁ ἐλλόγιμος Ἑλληνομοναχὸς Μαξιμὸς (+ 1559), ὅστις μετὰ τὴν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἀσκήσαν, ἐν Ρωσία ἐργασθεῖς, πολλὰ μὲν ἐπέρ τῆς Ὀρθοδοξίας ἐλάθε, πολλὰ δὲ ἐπέρ αὐτῆς συνέγραψεν, ἀναφέρει ἑλληναί τινα νεομαρτύρα, ὅστις, ἐπιηρέτης ὢν ἐν τουρκικῷ οἴκῳ καὶ βιαζόμενος νὰ δεχθῆ τὸν ἰσλαμισμὸν, ἐνέμεινε ἀκλόνητος ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει καὶ ἐπέστη μαρτυρικὸν θάνατον⁴⁾. Ἀλλὰ βεβαίως πλείστοι τοιοῦτοι ἀγνωστοὶ κατ' ὄνομα καὶ ἀριθμὸν ἐπῆρξαν. Ὑπερομεσοῦντος τοῦ 17^{ου} αἰῶνος ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Νεκτάριος (1660—1669) ἔγραψεν ὅτι «οὐκ ἔστι πόλις καὶ τόπος ὅπῃ τῶν ὀρθοδόξων ἡμῶν οὐ προχέρονται ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας τὰ αἵματα καὶ μερῶκια

1. *Γεωργίου Κορσεσίου*, Ἀκολουθία ἡματικὴ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Θεοφίλου, Ἐν Ζακύνθῳ 1856, σ. 18. «Αἱ γὰρ τῶν μαρτυρικῶν ἀθλῶν διηγῆσεις ὡς πυραυγεῖς σπινθήρες ἡμῖν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὑπανάπτουσι φλόγα καὶ τοὺς φιλογρίστους πρὸς εὐξοίαν σφόδρα διανιστώσι, κἂν τῇ ψυχῇ ὡσπερ ἀγαθὴ ἀρούρα, τὰ γόνιμα τοῦ ζῴουποιούντος Πνεύματος, σπέρματα ἐπὶ μεῖζον αὖξουσι».

2. Περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, Περιοδ. «Ἀθήναιον», Δ' σ. 409—410.

ἐφοράκαμεν πρὸς ὀλίγων ἐτῶν τῆς τομῆς τῆς μαχαίρας ἀφόβως ἐπολιύναντα τὸν αἵμα. Ἀναγοίφων δὲ τὰς ὄντως ἀπεριγράπτους ταλαιπωρίας τῶν ἐποδομένων, ἕνεκα τῆς διολογίας τῆς πίστεως, μάρτυρας, λέγει, ἡμεῖς τοὺς ἡμετέρους τοιοῦτους ὄντας ἂν μὴ καλοῖμεν, ἀλλ' ἀθλητὰς γε κρίνομεν καὶ διολογητὰς τοῦ μαρτυρίου συγγενῆς καὶ ἐφ' ἑαυτὸν ἡ). Τελευτῶντος τοῦ 17 αἰῶνος καὶ ὁ πολὺς Εὐγενίος Βουλγάρης ἐν θανάσει ἐπιστολιμαίᾳ διατριβῇ πρὸς Πέτρον τὸν Κλαίριον περὶ τῶν μετὰ τὸ σχίσμα ἁγίων τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν γινομένων ἐν αὐτῇ θανάτων, ἀπαριθμήσας τοὺς γνωστότερον μάρτυρας, εἰπὼσκει, λέγει πρὸς αὐτόν, ὅτι οὗτοι μερὶς βραχεῖα ἐστὶ τῶν παρ' ἡμῖν νεοφανῶν ἁγίων, δείγματος ἕνεκεν ἀπομνημονευθέντες σοι, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ὑπάρχουσιν, ὧν οἱ μὲν ἤδη ἐκανατίσθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, οἱ δὲ θ' ἀπογραῶσι καὶ θὰ κανονισθῶσιν ἐν ἡμέσᾳ βουλῆς Κυρίου, ὅτε ἴλεως ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ θὰ εὐδοκίσην ἢ ἐπιβλέψῃ ὁ φιλάνθρωπος. Διότι πολλοὺς τοὺς παλαιοὺς ἐφ' ἑαυτὸν ἁγίους καὶ ὁ ἕστερον ἀνέδειξε χρόνος, οὐδ' εἶναι δυνατόν τοὺς ἐν ταῖς Μοναῖς τοῦ Σινᾶ καὶ τοῦ Ἄθω καὶ ἐν ταῖς ἐρήμοις, τοὺς πολλαχοῦ ἐκ τοῦ Γένους ἡμῶν ἐπ' ἀρετῇ καὶ βίον ἁγιότητα διαλάμποντας ν' ἀναγράψω. Παρατρέχω δὲ τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ παντοίως ὑπὸ τῶν τυραννούντων δεσμέραι κακομένους καὶ ὅσα οὐδ' εἶναι δυνατόν τις νὰ διεξέλθῃ πάσχοντας, τοὺς τὰς παρουσίας ἀφαιρουμένους, τοὺς ἄνω καὶ κάτω φερομένους καὶ στρεφόμενους, τοὺς ἐν δεσμοτηρίοις καθειρογμένους, τοὺς ἐν τριήρεσι, τοὺς ἐν λατομίαις, τοὺς ἐν μεταλλείοις βίον μό-

1. Νεκταρίου Ἱεροσολύμων, Πρὸς τὰς προσκομισθείσας θέσεις τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις φρατόρων διὰ Πέτρου τοῦ αὐτῶν μαίτορος περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα ἀντίρρησης, Ἐν Ἰασίφ 1682 σ. 209.

χθῶν καὶ ταλαιπωριῶν διάγοντας καὶ τέως καταγραφέντας, τοὺς ἐν χειρὶ βαρεῖα δεσποτῶν ἀγρίων τε καὶ ἀνημέρων ἀνηλεῶς θλιβομένους καὶ ἀγχομένους, τοὺς ἐν μισθῇ καὶ κακώσεσι καὶ στρεβλώσεσι, τοὺς ἐν μερῶν βασιλείᾳ εἶδει κατατεινομένους καὶ ἐν ὀρθῇ τέως ὁμολογίᾳ ἐπιπέοντας» ἰ).

Τὸν ἀκριβῆ πάντων τούτων ἀριθμῶν καὶ τὰ ὀνόματα δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν, ἀναμφιβόλως δὲ πλείστοι μαρτυρικῶς ἐτελεύτησαν ἐν ἀπομακρυσμένοις τόποις ἢ ἐν φιλιακαῖς πλείστοι, ἀποκρούσαντες τὰ δειλάσματα τῆς προσελείσεως εἰς τὸν ἰσλαμισμόν, τὸν πλοῦτον καὶ τὰς ἀπολαύσεις, πλείστοι δυνάμενοι νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν διὰ τῆς ἀπαρνήσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ προϋτίμησαν ν' ἀποθάνωσι χριστιανοί, ὑποβληθέντες εἰς βασάνους καὶ σκληρῶς θανατωθέντες. Τούτων τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς ἐγράφησαν. Ἀλλὰ καὶ τῶν ὀλίγων γνωστῶν νεομαρτύρων ἡ ἱστορία δύναται νὰ παράσχη ἀκριβῆ ἀποσδήποτε εἰκόνα τοῦ μαρτυρίου, εἰς ὃ πάντες οἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν τουρκικῶν διωγμῶν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἀγωνισθέντες ὑπεβλήθησαν.

Μικρὸν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναφέρεται ὁ νεαρὸς ἱερεὺς Πέτρος ἐν Τραπεζοῦντι μαρτυρήσας ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, οὗ τὸν κανόνα καὶ τὴν ἁσματικὴν ἀκολουθίαν συντάξεν ὁ Μέγας Ρήτωρ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Μανουήλ, ὅστις διαταγῇ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μαξίμου γ' (1478—1481) συντάξαι καὶ τὸν κανόνα τοῦ ἁγίου Κοσμά, μαρτυρησάντος προφανῶς περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ).

1. Εὐγενίου Βουλγάρως ἐνθ' ἄν. σ. 31, 32.

2. Εὐγέν. Βουλγάρης ἐνθ' ἄν. σ. 28. Ἡ ἁσματικὴ ἀκολουθία καὶ ὁ κανὼν ἀμφοτέρων τῶν νεομαρτύρων σώζονται ἐν τῷ 512φ.

Γνωστότερος κατὰ τὸν 19 αἰῶνα ἐγένετο ὁ νεοφώτος **Ἰωάννης Τραπεζούντιος**. Οὗτος, ἄνθρωπος ὢν λόγιος καὶ εὐσεφής, ἐταξείδανε ποτε χεῖριν ἐμπορίου ἐπὶ τουρκικοῦ πλοίου, κατὰ δὲ τὸν πλοῦν συνεχῶς προσευχόμενος καὶ αὐστηροῦς νηστεύων, προὐκάλισσε τὴν ὁργὴν τοῦ φανατικοῦ τουρκοῦ πλοιοῦρχου, ὅστις καὶ κατὰ τὴν μετ' αὐτοῦ θρησκευτικὴν συζητήσιν ἠθέλησε νὰ παρασύρῃ αὐτὸν εἰς τὸν ἰσλαμισμόν. Κατὰ τὴν ἀπόβασιν αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν Ἀκκερμαν ¹⁾, εἰς ἣν ἐκ Τραπεζούντος μετέβαινε, κατηγγέλθη ὑπὸ τοῦ πλοιοῦρχου ὁ Ἰωάννης εἰς τὸν τουρκοῦν δικαστὴν ψευδῶς ὅτι ὑπεσχέθη δῆθεν ἐνόρκως νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν ἰσλαμισμόν, ἀρνούμενος τὸν Χριστιανισμόν. Ὁ πλοιοῦρχος ἐπέδειξεν εἰς τὸν δικαστὴν ὅτι θὰ ἦτο μέγα κέρδος ἡ προσέλευσις τοῦ Ἰωάννου εἰς τὴν μουσουλμανικὴν θρησκείαν, διότι ἦτο ἄνθρωπος λόγιος καὶ ἐκ τῶν προκρίτων τῆς Τραπεζούντος.

Ὁ δικαστὴς διέταξε νὰ προσαγάγῃσιν αὐτὸν μετὰ τιμῶν, ἰδὼν δὲ αὐτὸν εἶπεν, ὅτι εὐχαρίστως ἤκουσε τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ περὶ τῆς προσελεύσεως εἰς τὸν ἰσλαμισμόν. Προέτρεψεν αὐτὸν νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι θὰ ἤξιοῦτο μεγάλων τιμῶν καὶ ἀξιομάτων καὶ πλοῦτου. Ὁ Ἰωάννης ταῦτα μετὰ φοιτικῆς ἀκούσας ἕψωσε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε. «Μὴ γένοιτο, Κύριέ μου, νὰ σ' ἀρνηθῶ ποτέ»! πρὸς δὲ τὸν τουρκοῦν δικαστὴν «ἐγὼ Χριστιανὸς

κώδιξι τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Μονῆς τῶν Ἰβήρων, *Α. Π. Κερκυμῆος* Μανουὴλ Κορίνθιος καὶ ἐν ἡμνογραφικὸν αὐτοῦ ποιημάτων κτλ. (ἐκ τοῦ «Παρνασσού») Ἐν Ἀθήναις 1902, σ. 16. 28.

1. Τὸ Ἀκκερμαν, λέξις τουρκικὴ σημαίνουσα λευκὴ πόλις, ὅπου τὸ πάλαι ὁ Τύρας, ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐκαλεῖτο Ἄσπρον. Νῦν ὑπὸ τῶν Ρωμούνων καλεῖται Tchitate alba καὶ ὑπὸ τῶν Σλαβῶν Bielograd.

ἀρνηθῆναι καὶ Χριστιανὸς ἡβλώ γ' ἀποκίνομαι καὶ εἰς τὴν πλοῦτησας θέλω οὕτε τουρκοὺς γίνουμαι, ἀλλὰ πιστεῖσαι εἰς τὸν Κύριόν μου Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἀληθινὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Δεσπότην». Ἐκ τῆς λαμπρῆς ταύτης ὁμολογίας τοῦ Ἰωάννου, ἐποτιμνησκοῦσης τὴν τῶν παλαιῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ μαρτύρων, ἀορίστη ὁ τουρκοῦς δικαστὴς καὶ ἠπειλάσε βασάνους καὶ θάνατον. Ἀλλ' ἀτρόμητος ὁ μάρτυς ἐπανέλαθε τὴν ὁμολογίαν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, προσεπιδηρῶσας ὅτι οὐδέποτε θὰ προσήγορο εἰς τὴν ψευδῆ τοῦ ἰσλαμικοῦ θρησκείαν. Τότε ὑπεβλήθη, διαταγῇ τοῦ δικαστοῦ, εἰς φοιτικαίαν μαστίγῳσιν, ἐκ τῆς ὁποίας τεμάχια σαρκῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐξετινάσσοντο καὶ τὸ αἷμα χρονηδὸν ἔρρεεν. Ὁ πάσχων μάρτυς ἠγαρίσται τῷ Θεῷ, διὸ ἤξιούθη νὰ πάθῃ ὑπὲρ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ ὀνόματος καὶ νὰ καθαρῆθῃ διὰ μαρτυρικοῦ αἵματος. Συντετριμμένος δὲ ὡς ἦτο ἐκ τῆς μαστιγώσεως ἐρρίφθη τὴν νύκτα εἰς τὴν φυλακὴν καὶ τῆς ἐπαύριον προσήχθη πάλιν ἐνώπιον τοῦ τουρκοῦ δικαστοῦ χαίρων. Εἰς νέας προτροπὰς πρὸς ἀποδοχὴν τοῦ ἰσλαμικοῦ ἀντέταξε τὴν σταθερὰν ὁμολογίαν τῆς πίστεως εἰπὼν ὅτι δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὰς βασάνους, εἰς ἃς ὑποβάλλεται τὸ φθαρτὸν αὐτοῦ σῶμα, μόνην ἔχων φροντίδα πῶς διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ θὰ ἔποστῇ αὐτὰς μέχρι τέλους, διότι «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται». Ἐπειδὴ δὲ αἱ πρώται βασάνοι τῷ ἐφάνησαν ἕλαφραί εἶπεν εἰς τὸν τουρκοῦν ὅτι ἠδύνατο καὶ ἄλλας νὰ δοκιμάσῃ. Οἱ λόγοι οὗτοι ἐξηροῦθησαν τὸν τύραννον, διατάξαντα νέαν καὶ ἀγριωτέραν τῆς πρώτης μαστίγῳσιν, καθ' ἣν κατεκόπτοντο αἱ σάρκες τοῦ μάρτυρος, ἀδιαλείπτως προσευχομένου. Ἡ σκληρότης τοῦ δικαστοῦ προὐκάλισσε καὶ αὐτῶν τῶν παρισταμένων τουρκοῦν τὰς διαμαρτυρίας. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἔτι μᾶλλον ἐξαγριωθεὶς διέταξεν ὅπως δέσωσι τὸν μάρτυρα εἰς τὴν οὐρὰν ἀτιθάσσου ἵππου καὶ σύρωσιν αὐτὸν ἀνά τὰς

δδοὺς τῆς πόλεως. Ὅτε δὲ ἡ ἀγρία ἐκείνη ποιμπὴ διήρ-
χето τῆς ἐβραϊκῆς συνοικίας ἐξήχοντο τῶν οἰκίων αὐτῶν
οἱ ἔβραιοι, ἔβρισον καὶ ἔτυπτον τὸν συρόμενον μάρτυρα,
ὅπως οὐ λόπάσας τις αὐτῶν ξίφος ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν αὐ-
τοῦ. Ὅπως ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῇ 12 Ἰουνίου
1402 καὶ τὸ μὲν λείψανον αὐτοῦ, τιμηθὲν ἐπὶ τοῦ δοξά-
ζοντος τοὺς ἁγίους διὰ πολλῶν θαυμάτων, μετηνέχθη βρα-
δύτερον εἰς Σουτζάβαν τῆς Μολδαβίας, ἡ δὲ μνήμη αὐτοῦ
ἐτελεῖτο ἐτησίως πολλαχοῦ τῇ 14 Ἀπριλίου 1).

Ἐπὶ Σελήμ α' ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος **Γεώργιος**, ὅστις
ἐκ Σερβίας καταγόμενος καὶ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν
κινδυνεύσας διὰ τὴν ὠραιότητα αὐτοῦ ν' ἀπαχθῆ εἰς τὴν
Αὔλῃν τοῦ ἀκολάστου Σουλτάνου Βαγιαζήτ Β' (1481-1512)
κατέφυγεν εἰς Σόφραν καὶ διέμεινεν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἱερέως τι-
τῶς Πέτρου, ἐκ τοῦ ὁποίου γνωρίζομεν καὶ τὴν ἱστορίαν
τοῦ νεομάρτυρος. Ὁ Πέτρος ἐξεπαίδευσεν τὸν νέον Γεώρ-
γιαν, διδάξας εἰς αὐτὸν τὰ ἱερὰ γράμματα, ἀλλὰ προσεπά-
θησαν οἱ τοῦρκοι διὰ τινος μουσουλμάνου διδασκάλου νὰ

1. *N. Μαρτυρολόγιον* σ. 21-23. *Δουμάκης*, ΣΤ' 14-17 *Ε. Βούλαγας*, σ. 28. Ἡ ἀκολουθία αὐτοῦ συνετάχθη ὑπὸ *Ἰουστίνου Δεκαδίωνος* ἐκδοθεῖσα τῷ 1792 ἐν Βενετίᾳ. Ἐν Σουτζάβαν τῆς Μολδαβίας οἱ ὀρθόδοξοι ἐώρταζον τὴν μνήμην αὐτοῦ συνήθως τῇ πέμπτῃ τῇ μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν μετὰ παννυχίδος, διὰ τὴν ὁποίαν ἐγράψεν ἀκολουθίας καὶ κανόνας ὁ Μελέτιος Συρίγος σωζομένης ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἀγιοταφικτοῦ Μετοχίου Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ μετακομιδὴ τοῦ λειψάνου αὐτοῦ, εἰς Σουτζάβαν τῆς Μολδαβίας ἀποδίδεται ῥεῖς τὸν ἡγεμόνα Ἀλέξανδρον Β'. *Διονυσίου Φωτεινοῦ*, ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας, Γ' 15. γενομένη τῷ 1402, ἀλλ' ἡ χρονολογία αὕτη δὲν φαίνεται ἀκριβής, ὡς μεταθε-
τουσα τὴν ἐποχὴν τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἰωάννου, εἰς τοὺς πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρόνους.

παρασύρουν αὐτὸν εἰς τὴν μουσουλμανικὴν θρησκείαν. Ἡ ἀπόφασις αὕτη παρέσχεν εἰς αὐτὸν ἀπορροὴν νὰ ἐπέβη τὴν θρησκείαν τῶν τούρκων καὶ νὰ καταδείξῃ αὐτὴν ψευδῆ, μακρὰ δὲ θρησκευτικαὶ συζητήσεις προεβλήθησαν ἐκ τούτου, καθ' ἃς ὁ τουρκικὸς ὄμιλος ἐξέβησε τὴν ἀπί-
σταν τῶν τούρκων δικαστοῦ περὶ καταδίξις τοῦ Γεωργίου εἰς θάνατον, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι οὗτος θὰ ἐφοβείτο καὶ θὰ ἐδέχετο νὰ γίνῃ μουσουλμάνος. Ἐπειδὴ δὲ διεμερόσθη ἡ ἐλπίς τῶν τούρκων ὑπεβλήθη ὁ Γεώργιος εἰς βασάνους, ἐγκρατερόσας ἐν αὐταῖς καὶ μείνας μέχρι τέλους πιστὸς τῷ Θεῷ, τῇ δ' 11 Φεβρουαρίου 1515 ὑπέστη τὸν διὰ παρὸς θάνατον 1).

Πέντε ἔτη βραδύτερον, ἤτοι τῇ 1 Νοεμβρίου 1520, κατὰ διαταγὴν τοῦ αἰμοχαροῦς Σουλτάνου ἀπηγχονίσθη ὁ νεομάρτυς **Ἰακώβος** μετὰ δύο μαθητῶν αὐτοῦ, τοῦ διακόνου **Ἰακώβου** καὶ τοῦ μοναχοῦ **Διονυσίου**. Ὁ Ἰακώβος ἐκ Καστορίας καταγόμενος ἐμόνασεν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει. ἤσας ἅγιον βίον, ἐκείθεν δὲ μετὰ τῶν δύο μαθητῶν αὐτοῦ περιώδευσε τὰς ἐλληνικὰς χώρας, διδάσκων τὸν λαόν, ἀλλὰ σκυοφαντηθεὶς ὡς ἐξεγείρων αὐτὸν κατὰ τῶν τούρ-
κων, συνελήφθη καὶ ἐβιάζετο νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν ἰσλαμισμόν, σταθερῶς δὲ ὁμολογῶν τὴν χριστιανικὴν πίστιν ὑπεβλήθη ἐν Διδυμοτείχῳ εἰς πολλάς βασάνους καὶ τέλος ἀπηγχονίσθη μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 2).

Ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Β' (1520—1560) τῇ 18 Ἀπριλίου 1526 ἐμαρτύρησεν ὁ ἐξ Ἰωαννίνων ὁμοῦμε-

1. *N. Μαρτυρολόγιον* σ. 23-33. *Δουμάκης* Β' 204—217.
2. *N. Μαρτυρολόγιον* σ. 33-39. *Δουμάκης* ΙΑ, 25-58. Τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου καὶ τῶν συμμαρτύρων σώζονται ἐν τῇ παρὰ τὴν Θεσσαλονικὴν Μονῇ τῆς ἁγίας Ἀνναστασίας, *Byzantinische Zeitschrift*, XII, 1903. σ. 130-131.

νος **Ἰωάννης**, ὅστις ἐπὶ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰερεμίου α' (1525—1545) μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς γράπτει τὸ ἐπιγράμμα, εὐσεβὴς ἦσας πρότερον ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι. Διακρινόμενος ἐπὶ πολλαῖς ἀρεταῖς καὶ ἐπὶ καλῇ σοφίᾳ, πολλὰκις προσετράπει ὑπὸ τῶν γνωσθέντων αὐτὸν τούρκων νὰ γίνῃ μουσουλμάνος καὶ ν' ἀπολαύσῃ τιμῶν, ἀξιομάτων καὶ πλοῦτου. Ὁ Ἰωάννης ἀπέκρουσε μὲν τὰς προτάσεις ἐκείνας, κατελήφθη δὲ ὑπὸ πόθου τοῦ μαρτυρίου ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ, εἰς ὃν ἐξομολογήθη τὸν πόθον τοῦ μαρτυρίου, συνέστησεν αὐτῷ ν' ἀποφύγῃ ἐπιμελῶς πᾶσαν προκλητικὴν πρὸς τοὺς τούρκους στάσιν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν Μ. Τεσσαροκοστὴν τοῦ 1526 οἱ τούρκοι δὲν ἔπαυον ἐμπαίζοντες τὸν Ἰωάννην ὡς χριστιανόν, στενοχωροῦντες αὐτόν, ἀπειλοῦντες ἢ κολακεύοντες καὶ ποικιλοτρόπως ἐκβιάζοντες αὐτόν νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν μουσουλμανικὴν θρησκείαν. Ὅθεν ἔτι θεομότερος κατέστη ὁ πόθος αὐτοῦ πρὸς τὸ μαρτύριον. Κατὰ δὲ τὴν Μ. Πέμπτην τῆς ἐβδομάδος τῶν παθῶν τοῦ Σωτήρος, ὃν ἡ ἀνάμνησις συνεζήνησεν αὐτόν ζωηρότατα, προσῆλθεν εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ ἐζήτησε νὰ κοινωνήσῃ τῶν ἀγράντων μυστηρίων, επικαλεσθεὶς ἅμα τὴν εὐχὴν αὐτοῦ καὶ εὐλόγησεν πρὸς τὸ μαρτύριον. Ὁ ἀγαθὸς πνευματικὸς ἀπέτρειψε καὶ πάλιν αὐτόν.

Καὶ ὑπέκρουσε μὲν ὁ Ἰωάννης, ἀλλὰ τῇ ἑπαύριον προσελθὼν εἰς τὸν πνευματικὸν ἀνεκοίνωσεν, ὅτι εἶδεν ὄνειρον καθ' ὃ ἐχόρευεν ἐν μέσῳ πυρός, ὃθεν ἀμετάθετον ἐλάβεν ἀπόφασιν νὰ ὑποστῇ τὸ μαρτύριον. Ὁ πνευματικὸς δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ καὶ εὐλόγησας τὸν Ἰωάννην ἠσχίθη αὐτῷ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ ποθομένου μαρτυρίου. Καίρων τότε ὁ Ἰωάννης μετέβη εἰς τὸ πτωχικὸν αὐτοῦ ἐργαστήριον, ὅτε δὲ μετὰ μικρὸν εἶδε τοὺς τούρκους περικυκλοῦντας αὐτόν, κατὰ τὸ σῆμηδες, καὶ προτρέποντες νὰ δεχθῇ τὸν ἰσλαμ-

ισμόν, ἀπεφάσισεν ὀριστικῶς νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ μαρτυρίου, πολλῶ μᾶλλον ὅτι οἱ τούρκοι, νομίζοντες ὅτι καὶ τὴν φορὰν ταύτην οὐδὲν θὰ ἔλκεν, ἐσκιοφάντησαν τὸν εἰπόντες ὅτι εὐρισκόμενός ποτε ἐν Τρικαλῶσι ἠρνήθη τὸν Χριστιανισμόν. Τότε ὁ Ἰωάννης παρηγοία ἐφοκλήθη ὅτι τοιοῦτό τι οὔτε ἐπραξεν, οὔτε θὰ πράξῃ ποτέ, ὅτι εἶναι πρόθυμος καὶ ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ὅτι περιφρονεῖ τὴν θρησκείαν τοῦ Μωάμεθ. Οἱ τούρκοι μανόμενοι ἐκ φανατισμοῦ ὤρμησαν κατ' αὐτοῦ καὶ διὰ λακπισμάτων καὶ ραπισμάτων ὠδήγησαν πρὸς τὸν ἱεροδικαστήν, ὅστις, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀκούσας τοὺς ἀνωτέρω λόγους, διέταξε νὰ μαστιγώσωσιν αὐτόν σφοδρῶς. Ὁ Ἰωάννης ἀγογγύστως ὑπέμεινε τοῦτο, δεόμενος τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀποκρούων τὰς προτάσεις τοῦ δικαστοῦ περὶ ἐξωμόσεως ἐπανέλαβε μετὰ παρηγοίας τὴν ὁμολογίαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἐφυλακίσθη, κατὰ διαταγὴν τοῦ δικαστοῦ, δηλώσας ὅτι ἂν δὲν μετανόησῃ θάκαταδικασθῇ εἰς τὸν διὰ πυρός θάνατον. Ἀταράχως ἤκουσε τοῦτο ὁ Ἰωάννης, ἐνθυμηθεὶς πάντοτε τὸ ὄνειρον, καὶ μὴ διστασας ἔτι ἅπασ νὰ διακηρύξῃ τὰς ἀκραδάντους θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, χάριν τῶν ὁποίων ἦτο ἔτοιμος νὰ θυσιάσῃ καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Ἡ παρηγοία προεκάλεισε τὴν ὀργὴν τοῦ τούρκου δικαστοῦ, διατάξαντος ν' ἀναφθῇ ἀμέσως πυρὰ καὶ νὰ ριφθῇ εἰς αὐτὴν ὁ Ἰωάννης. Τὸ γεγονός συνετάραξε τὴν χριστιανικὴν κοινωσίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἠδύνατο δὲ νὰ ἐξεγερθῇ γενικὸς διωγμὸς κατὰ τῶν Χριστιανῶν, κατὰ τὰς σεπτὰς ἡμέρας τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου καὶ τῆς πανηγύρεως τοῦ Πάσχα. Ὅθεν ὁ Πατριάρχης Ἰερουσαλῆμ, διὰ πολλῶν χρημάτων κατώρθωσε ν' ἀνατάλῃ ἢ ἐκτέλεσις τῆς θανατικῆς καταδίκης ἐπὶ τινὰς ἡμέρας. Τὴν Παρασκευὴν τῆς Διακαινησίμου προσαχθεὶς πάλιν ὁ Ἰωάννης ἐνώπιον τοῦ τούρκου δικαστοῦ καὶ προτραπὲς ν'

15/2/26
ὄνειρον

ἀρηθῆ τὸν Χριστιανισμὸν ἐπανάλαβε μὲν ἀκλονήτως τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, ἐψάλλε δὲ πρὸ τῶν καταπλήκτων τοῦρκων «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν...»! Οἱ τοῦρκοι ὄρμησαν ἐξηγγιωμένοι ἐκ τοῦ φανατισμοῦ νὰ κατασπαράξωσι αὐτόν, ὃ δὲ δικαστὴς, πεισθεὶς ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦτο ἀδύνατον ν' ἀρηθῆ τὸν Χριστιανισμὸν, διέταξε ν' ἀναφθῆ πυρὰ, εἰς τὴν ὅποιαν μετὰ φοβερὰν μαστίγωσιν, ἐρρίφθη ὁ μάρτυς. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην συνέβη τραγικὸν τι ἐπεισόδιον. Οἱ κάτοικοι τῆς οἰκίας, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἐστήθη ἡ πυρὰ, τοῦρκοι προφανῶς ὄντες, θεωρήσαντες κακὸν νὰ καὶ ἄνθρωπος ἐνώπιον τῆς οἰκίας αὐτῶν, ἀρπάσαντες ξύλα ὄρμησαν καὶ διεσκόρπισαν τὴν πυρὰν, ἐκδιώξαντες ἅμα τοὺς περικυκλοῦντας αὐτήν, καὶ καίοντας τὸν μάρτυρα. Ἐκεῖνοι δέ, παραλαβόντες αὐτὸν ἡμίκαυστον καὶ ἐξακολουθοῦντα νὰ ψάλλῃ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, ἔστησαν νέαν πυρὰν ἔξω τῆς πόλεως, εἰς ἣν μόνος ἐπήδησεν ὁ Ἰωάννης, τὸ ἕστατον ψάλλον «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν...» Ἐπειδὴ δὲ ἐκαίετο βασανιζόμενος χωρὶς νὰ ἐκπνεύσῃ, τινὲς τῶν παρισταμένων Χριστιανῶν οἰκτιρόντες αὐτὸν καὶ θέλοντες ν' ἀπαλλάξωσι τὸν περαιτέρω σκληροτάτων βασάνων ἔδωκαν χορήματα εἰς τοῦρκους ὑπηρέτας ν' ἀποκεφαλίσωσι αὐτόν. Οὕτω δ' ἐξέπνευσεν ὁ γενναῖος τοῦ Χριστοῦ μάρτυς, ἐκ τῶν λειψάνων τοῦ ὁποίου, ἐλάχιστον μόνον μέρος καὶ ἰδίως τὴν κεφαλὴν, ἀντὶ πολλῶν χρημάτων, διέσωσαν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ναὸν ἀποκομίσαντες. Ὁ Νικόλαος Μαλαξὸς († πρὸ τοῦ 1594) πρωτοπαπᾶς Ναυπλίου καὶ ἐφημέριος χρηματίας τῆς ἐν Ἐνετίᾳ Ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἐπιφανέστατος λόγιος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀφηγήθη τὰ ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἀλλαχοῦ τελεσθέντα ὑπὸ τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου Ἰωάννου θαύματα, δι' ὧν πασίγνωστος ὁ μάρτυς κατέστη ἐν τῷ ἑλληνικῷ Γένει¹⁾.

1) *N. Μαρτυρολόγιον*, σ. 39—45 *Δουκάκης Δ'*. 210—220. *Ἀραβαντινοῦ*. χρονολογία τῆς Ἡπείρου Β' 222.

Τῷ 1527 ὁμολογήσας τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἐμαρτύρησεν ἀποκεφαλισθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ μοναχὸς **Μακάριος**. Ὁσαύτως ἐμαρτύρησεν ἀποκεφαλισθεὶς τῷ 1536 ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ μοναχὸς **Ἰωάσαφ**, ἀμφότεροι μαθηταὶ χρηματίσαντες καὶ μιμηταὶ τοῦ μεγάλου ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναδειχθέντος Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νηφωνος (1486—89, 1497—98)¹⁾.

Πολύχροτον δ' ἀπέβη τὸ μαρτύριον τοῦ **Μιχαὴλ Μανρουδῆ**, ὅστις, ἐξ Ἀγράφων τῆς Θεσσαλίας καταγόμενος καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐργαζόμενος, προσεπιάθησεν ἐκ θερμοῦ ζήλου ὑπὲρ τῆς ἀληθοῦς θρησκείας τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀὰ κατηχήσεως νὰ ἐλύσῃ εἰς αὐτὴν τουρκοπαϊδιὰ τινα, ἀλλὰ καταγγελθεὶς εἰς τὸν ἱεροδικαστὴν ἀπελογήθη διὰ μακρῶν ὅπερ αὐτῆς, προσπαθῆσας νὰ πείσῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀκροατάς. Ὁ τότε Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Θεοφάνης (ἡ Μητροπόλις), ὁ συγγράψας τὴν διήγησιν τοῦ μαρτυρίου τούτου, μαθὼν ὅτι ὁ Μιχαὴλ μετὰ τὴν λαμπρὰν ὁμολογίαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ μαστιγωθεὶς ἐρρίφθη δέσμιος εἰς τὰς φυλακάς, ἐμερίμνησε περὶ αὐτοῦ προσηζόντως καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν εἰς τὸ μαρτύριον.

Προσαχθεὶς δὲ τὸ δεύτερον εἰς τὸ δικαστήριον ὁ Μιχαὴλ ἀπελογήθη πάλιν λαμπρῶς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῆς χριστιανικῆς πίστεως μεθ' ὃ ὁ δικαστὴς ἐξέδωκε τὴν ἐξῆς χαρᾶκιηριστικὴν ἀπόφασιν. «Ἐπειδὴ ὁ Μιχαὴλ, ὁ ἀπὸ χριστιανῶν γονεῶν, παρεκινήθη θεληματικῶς καὶ ἦλθεν ἐνώπιον πολλῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, οἵτινες εὐρέθησαν ἐνώπιον τοῦ κριτηρίου μου καὶ ὁμολόγησε μετὰ παρησιαίας ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς ἀληθινὸς καὶ ὅτι οἱ προφῆται δι' αὐτὸν προεφήτευσαν καὶ ὅτι ἡ Παρθένος Μαρίας, ἡ γεννήσασα τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, εἶναι κυρίως καὶ ἀληθῶς Θεο-

1) *N. Μαρτυρολόγιον* σ. 46. 47.

τόκος, προσθέτων και τούτον ότι μέχρι Χριστοῦ ἐπῆρχον προφήται οἱ δὲ μετέπειτα εἶναι ψεῦσαι και πλάνοι, ὅτις και τὸν ἰδικόν μας προφήτην Μωάμεθ φανερώς εἶπε ψεῖστην και πλάινον και μετ' ἄλλων ἕβρων ἐξουθένωσεν αὐτόν, μὴ θέλων, νὰ μετανοήσῃ δι' ὅσα ἐλάλησε, ἀπεφάσισεν ὁ νόμος νὰ παραδοθῇ εἰς τὸ πῦρ κατὰ τὴν κα' Μαρτίου, ἡμέραν Πέμτην τῆς ἑβδομάδος, ὡραν ἐνάτην». Ἐκ τῆς ἀποφάσεως ταύτης δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν τὰ θέματα τῶν ὁμιλιῶν τοῦ μάρτυρος ἐνώπιον τοῦ τούρκου ἱεροδικαστοῦ. Ἐκήρυξεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἀληθινὸς Θεός, περὶ οὗ προεἶπον οἱ Προφῆται ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία ἐπέργεν ἀληθῶς και κυρίως Θεοτόκος, ὅτι ὁ Μωάμεθ ἐπῆρξε ψευδοπροφήτης και πλάνος. Μετὰ τὴν ὁμολογαίαν ταύτην ὠδήγηθη ὁ Μιχαὴλ εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου, ἐνθα συνηθροίσθη ὀλόκληρος ἡ πόλις, ὅπως παρακολουθήσῃ τὸ φρικτὸν θέαμα τῆς καύσεως ἀνθρώπου.

Ἐκεῖ προσεπάθησαν πάλιν οἱ τούρκοι νὰ μεταλείσωσι τὸν χριστιανὸν μάρτυρα, ἀλλ' ἐμμένοντα ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἔσφιξαν τέλος εἰς τὴν πυρᾶν και κατέκαυσαν αὐτόν. «Υπολαμβάνω, ἐπιλέγει ὁ ταῦτ' ἀφηγούμενος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ὅτι δὲν ἔλειπαν ἀπὸ τὸ στάδιον οὔτε ἄγγελοι οὔτε μαρτύρων ψυχαί, προσμένοντες νὰ εὐφημήσωσι τὸν νικητήν». Τοιοῦτος δὲ τῷ ὄντι ὑπῆρξεν ὁ Μιχαὴλ Μαυρουδῆς, θριαμβευτῆς και νικητῆς, τῆ 21 Μαρτίου 1544 ὑποστάς τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρικὸν θάνατον.¹⁾

1) *N. Μαρτυρολόγιον*, σ. 47. 53 *Βούλγαρη*, ἐνθ' ἄν. σ' 28 Ἡ ἀκολοιούτῃ αὐτοῦ συνεταχθῆ ὑπὸ Μανουὴλ Μ. Ρήτορος, σάξεται δ' ἐν τῷ κώδικι τῆς Μονῆς Ἰβήρων. Ἐν αὐτῷ σάξεται και ἐγκωμιστικὸς λόγος εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα Μιχαὴλ τὸν Μαυρουδῆν. *A. Π. Κεραμέως* ἐνθ' ἄν, σ 16.

Τῆ 16 Αὐγούστου 1551 ἐμαρτύρησε και ὁ μοναχὸς *Νικόδημος*, τῆ δὲ 8 Ἰουλίου 1559 ὁ *Θεοφάνης* ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ ἐχριστιανισθεὶς, ἐπανήλθεν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἀλλ' ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τῶν τούρκων, ἀνηλεῶς ἐμαστιγώθη και λόχοις τὸ δέμα σταυροειδῶς ἐξεδάσθη, τὴν γίνα και τὰ ὠτα ἀπετιμήθη, τέλος δὲ ὀγκίνοις σιδηροῖς διακοσμησθεὶς μετέωρος τὸν τοῦ μαρτυρίου τελειωθείς ἀνεδέξατο στέφανον¹⁾. Τὸ μαρτύριον τοῦ *Δημητρίου Τορνάρα* και τοῦ *Ἰωάννου Κυυλικᾶ*, τοῦ μὲν τῆ 19 Μαρτίου τοῦ δὲ τῆ 8 Ἀπριλίου 1564 τελειωθέντων, παρομοιάζει πρὸς τὴν συνηθεστάτην ἐκείνην κατὰ τοὺς τουρκικοὺς διωγμοὺς περίπτωσιν, καθ' ἣν οἱ τούρκοι μὴ πείθοντες χριστιανόν τινα, ἵνα δεχθῆ τὸ ἰσλαμισμὸν, ὠδήγηον αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ τούρκου ἱεροδικαστοῦ ψευδῶς κατηγοροῦντες, ὅτι ἕβριζει τὴν μουσουλμανικὴν πίστιν και κατεδίκάζον αὐτὸν εἰς θάνατον²⁾. Ἐν δὲ τῷ μαρτυρίῳ τοῦ *Δούνα Μυτιληναίου*, ὅστις τῆ 24 Ἀπριλίου 1564 ἐξεδάσθη ζῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, διότι δὲν ἠθέλησε νὰ γίνῃ μουσουλμᾶνος, ἐπανελήφθη ἡ ἱστορία τῆς ἀκολάστου συζύγου τοῦ Πετερφῆ και τοῦ σώφρονος Ἰωσήφ³⁾. Μετὰ τριετίαν ἀπηγγονίσθη ἐν Λαρίσση και εἶτα ἐκάη ὁ μοναχὸς *Δαμιανὸς*, ὅστις μετὰ λαυτρῶν ἱεραποστολικῆν δρᾶσιν συνελήφθη και ἐβιάσθη ὑπὸ τῶν τούρκων ν' ἀρνηθῆ τὸν Χριστιανισμὸν. Ἄλλ' ἀνεδείχθη μάρτυς ἀκατάβλητος, προστεθεὶς εἰς τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν νεομαρτύρων⁴⁾.

1) *N. Μαρτυρολόγιον*, σ. 54. *Δουκάκης*, Δ, 210—220 *Βούλγαρις*, σ. 29.

2) *N. Μαρτυρολόγιον*, σ. 54, 55. *Δουκάκης*, Γ, 324, Δ', 197.

3) *N. Μαρτυρολόγιον*, σ. 55. 56. *Δουκάκης*, Β', 403—404.

4) *N. Μαρτυρολόγιον*, σ. 56.7

Τῇ 20 Φεβρουαρίου 1575, μετὰ πολυχρονίους καὶ σκληροῦς βασάνους, ἐμαρτύρησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ νεομάρτυς **Ἰωάννης**, διότι θελήσας νὰ διδάξῃ εἰς αἶλον αὐτοῦ τοῦρκον τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, κατηγορήθη ὡς ὑβριστῆς τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας ¹⁾.

Ἐ Ἀθήναις τῇ 19 Φεβρουαρίου 1589 μαρτυρικῶς ἐτελεύτησεν τὸν βίον ἡ **Ἁγία Φιλοθέη Βενιζέλου**, μοναχὴ ἔλλογιμωτάτη καὶ ἐνάρετος, καταδιωχθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ πολλὰς ὑποστάσας βασάνους καὶ κακώσεις, διότι διέσωζεν ἐν τῇ Μονῇ αὐτῆς χριστιανὰς αἰχμαλώτους ²⁾.

Τῇ δὲ 6 Ὀκτωβρίου 1590 ἐματύρησεν ἐν Προύσῃ ὁ ἐκ Κίου δεκαοκταετῆς νεανίας **Μακάριος**, διότι δὲν ἠθέλησε νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν, εἰς ὃν εἶχε παρουσιασθῆ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Οἱ τούρκοι συλλαβόντες αὐτὸν ὑπέβαλον εἰς βιαιάν περιτομὴν, ἀλλ' ὁ Μακάριος, μέινας κατὰ πεποίθησιν χριστιανὸς, ἀπῆλθεν εἰς Ἅγιον Ὄρος καὶ ἐξῆσεν ἐκεῖ ἐπὶ τινα χρόνον, ἐπανελθὼν δὲ εἰς Προύσαν συνελήφθη ὑπὸ τῶν τούρκων καὶ ἐθανατώθη ³⁾.

Ἦσαν δὲ οὕτως ἀφόρητα τὰ δεινοπαθήματα τῶν χριστιανῶν ἐν Τουρκίᾳ ὥστε περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπετολήθη ἡ ἐπανάστασις τῶν ὑποδούλων ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἐπισκόπου Τρικαλῶν **Διονυσίου**, ἀποτυχόντος καὶ θανατωθέντος. Ὁ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης κατη-

1) Αὐτόθι, σ. 57.8. **Δουκάνης**, Β, 404

2) **Δουκάνης**, Β, 306—329. **Ε. Βούλγαρις**, σ. 27. **Κ. Σάθας**. Νεοελληνικὴ φιλολογία σ. 193 ἐξ **Δ. Γρ. Καμπούρογλου**, Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων. Ἐν Ἀθήναις 1891, Α, 144—165. Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων. Ἐν Ἀθήναις 1889, Α, 173—5. Περιοδ. «Ἐστία» Γ, 1877, σ. 189—190. «Ἐφημερίς Φιλομαθῶν» ἔτ. 1857, ἀριθμ. 593 Εε

3) **Μαρτυρολόγιον**, σ. 58 **Δουκάνης**, 1, 90—94, **Βούλγαρις**, σ. 29. Τὴν ἕσματικὴν αὐτοῦ ἀκολοθίαν συνέταξεν ὁ Μελέτιος Συριγῶς.

γορηθεὶς ὑπὸ τῶν τούρκων ψευδῶς ὅτι παρεκίνηει τὸ ποίμιον αὐτοῦ εἰς ἀποστασίαν ἄλλος Ἐπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου **Σεραφεῖμ** συλληφθεὶς ἐρρίφθη εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἐβιάζετο νὰ δεχθῇ τὸν ἰσλαμισμὸν ὅπως σώσῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Ὁ Ἱεράρχης ἔμεινε σταθερὸς καὶ ἀνλόγητος ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει, ἣς ἦτο ἐνθερμὸς, λόγῳ καὶ ἔργῳ, κήρυξ καὶ λειτουργὸς ἀμεμπτος. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας βασανισθεὶς ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ταλαιπωρηθεὶς τῇ 4 Δεκεμβρίου 1601 ἀνεσκολοπίσθη ὑπὸ τῶν τούρκων ὁ ἱερομάρτυς ἔνεκα τῆς ἐμμονῆς αὐτοῦ ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει. Τὸ λείψανον αὐτοῦ ἔμεινεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ ξύλου, φρουρούμενον ὑπὸ στρατιωτῶν, ἵνα μὴ λάβωσιν αὐτὸ οἱ χριστιανοί, ἀπεκόπη δὲ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ μετηνέχθη μετ' ἄλλων φονευθέντων εἰς Τρίκαλα. Ἄλλ' ἐν μέσῳ αὐτῶν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἱερομάρτυρος Σεραφεῖμ θαυμασίως διακρίνεται, διεσώθη δὲ ὑπὸ τῶν χριστιανῶν μετὰ πολλῶν καὶ διαφόρων περιπετειῶν, ὡς ἄγνωστος ποιητῆς δημόδους ἤσματος περιέγραψεν. Ἡ ἱερὰ αὐτοῦ μνήμη ἐτελεῖτο ἐτησίως, ἐνισχύουσα τοὺς πιστοὺς ἐν τοῖς διωγμοῖς ¹⁾.

Τῇ 16 Μαΐου 1617 ἐκἀῆ ζῶν ἐν Τρικάλαις ὁ ἐκ Μετσόβου νεομάρτυς **Νικόλαος** ὅστις, δι' ἀπάτης ἐξισλαμισθεὶς, ἐπανήλθε πάλιν εἰς τὸν χριστιανισμὸν, τούτου δὲ ἔνεκα ἐθανατώθη σκληρῶς ὑπὸ τῶν τούρκων ²⁾.

Ὡσαύτως ζῶν ἐκἀῆ ἐν Χίῳ τῇ 24 Ἰουλίου 1635 ὁ νεομάρτυς **Θεόφιλος**. Ἐκ Ζακύνθου μὲν ὀρμώμενος ὁ

1) **Ἀναστασίον Γορδίων** Βίος τοῦ Ἱερομ. Σεραφεῖμ, Ν. Μαρτυρολόγιον, σ. 59 63. **Κ. Σάθας**, Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς σ. 215—221. **Ε. Βούλγαρις**, ἐνθ' ἄν. σ. 27. Ἡ ἀκολοθία αὐτοῦ ἐξεδόθη τὸ α'. ἐν Ἐνετίᾳ τῷ 1745. Ὁ ἁγ. Σεραφεῖμ ὑπογράφεται ἐν συνοδικῷ ἐγγράφῳ τοῦ ἔτους 1546, Ἑλλην. Φιλολογ. Σύλλογος Κπ. Μαυροκορδάτειος Βιβλιοθήκη Α, 121.

2) Ν. Μαρτυρολόγιον, σ. 63.

Θεόφιλος, νεανίας εὐρωστος καὶ ὄρατος, ἐν Χίῳ δ' ἐργαζόμενος, δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς ναύτης ἐν Τουρκικῷ πλοίῳ. Ὁ τοῦρκος πλοίαρχος, μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ ἐκδικηθῆί τον ἀποστέρησεν νὰ ὑπηρετήσῃ παρ' αὐτῷ Θεόφιλον, ἐσυκοφάντησεν αὐτὸν ὅτι εἶχε φορέσει τουρκικὸν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, ἀπεφάνθη δὲ ὁ ἱεροδικαστής, εἰς δὲν ὁ Θεόφιλος προσήχθη ὑπὸ τῶν φανατικῶν τούρκων, ὅτι ὤφειλε νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν ἰσλαμισμόν. Ὡς ἦτο ἀκόλουθον ὁ Θεόφιλος ἠρονήθη, παρὰ πάσας αὐτῶν τὰς ὑποσχέσεις καὶ παρὰ τὰς βασάνους, εἰς ἃς ὑπεβλήθη, ἀλλὰ διὰ τῆς βίας περιετμήθη καὶ ἐκρατήθη ἰν' ἀποσταλῆ ὡς δῶρον πρὸς τὸν ἄσελγῆ Σουλτάνον. Κατορθώσας ὁμοῦ νὰ δραπετεύσῃ ἠδυνήθη ἐπὶ τινα χρόνον νὰ διαφύγῃ, ἀλλὰ συνήλθῃ πάλιν κατεβασανίσθη ὑπὸ τῶν τούρκων ἐπιμόνος, ἀποστέρησεν τὸν ἰσλαμισμόν καὶ ἀδιαλείπτως ἐπαναλαμβάνων «Χριστιανὸς εἶμαι καὶ χριστιανὸς θέλω ν' ἀποθάνω». Τέλος καταδικάσθη εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον, ποιήσας δὲ ὁ γενναῖος Θεόφιλος τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ εἰπὼν «εἰς χεῖράς σου, Χριστέ μου, παραδίδω τὴν ψυχὴν μου», ἐρρίφθη εἰς τὴν πυρὰν καὶ ἐκίη ¹⁾.

Μετὰ πολλὰς βασάνους ἀπεκεφαλίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 14ῃ Μαΐου 1643 ὁ ἐκ Κρήτης **Μᾶρκος**, διότι ἐξιλαμισθεὶς ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ, προσήλθε πάλιν εἰς τὸν Χριστιανισμόν ²⁾. Τῇ 2 Φεβρουαρίου 1650 ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁσαύτως ἀπεκεφαλίσθη ὁ ἐκ Τραπεζοῦντος νεομάρτης **Ἰορδάνης**, καταγγελλθεὶς μὲν ὅτι ἐβλάσφημησεν τὸν

1) Αὐτόθι, σ. 657. *Δουκᾶκης*, Ζ, 350-55. ἡ ἡσματικὴ αὐτοῦ ἀκολουθία συνετάχθη ὑπὸ Γεωργίου Κορσεσιῶν ἐκδοθεῖσα τῷ 1856 ἐν Ζακύνθῳ.

2) *Ν. Μαρτυρολόγιον*, σ. 67. *Δουκᾶκης*, Α, 254-6. *Βούλγαρις*, σ. 29. Τὴν ἡσματικὴν αὐτοῦ ἀκολουθίαν συνέταξεν ὁ Μελέτιος Συρόγιος.

Μωάμεθ, μὴ θελήσας δέ, παρὰ πάσας τῶν Τούρκων τὰς ὑποσχέσεις καὶ τὰς βασάνους, ἃς γενναῖως ὑπέστη, ν' ἀγωνισθῆί τον Χριστιανισμόν ¹⁾. Ὁ δεκατετραετής παῖς **Ἰωάννης** ἐκ Θάσσου, ψευδῶς καταγγελλθεὶς ὑπὸ τινος Ἰουδαίου ὅτι ἔβρισε τὴν μουσουλμανικὴν πίστην συνελήφθη καὶ ἀνοούμενος νὰ προσέλθῃ μὲν εἰς αὐτὴν ν' ἀποκηρύξῃ δὲ τὸν Χριστιανισμόν, τῇ 20 Δεκεμβρίου 1652 ἀπεκεφαλίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ²⁾. Ἐκεῖ ὁσαύτως τῇ 14 Αὐγούστου 1653 ἐμαρτύρησεν ὁ ἐκ Τραπεζοῦντος **Συμεὼν** ἀπαγγονισθεὶς ἕνεκα παρομοίας καταγγελίας ὑπὸ Ἰουδαίων. Τῇ δὲ 29 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὁ ἐκ Σπάρτης τῆς Πισιδίας ἱερομόναχος **Ἀθανάσιος**, ἐμαρτύρησεν ἐν Μουντανίῳ. Τῇ 14 Μαρτίου 1654 ὁ **Δημήτριος Τουρνάρας** μὴ θελήσας νὰ δεχθῆί τον ἰσλαμισμόν κατηγγέλθη, ὡς συνήθως ἐγίνετο, ὅτι ἔβρισε τὸν Μωάμεθ καὶ ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον, ἀποκεφαλίσθεις ³⁾. Τῇ δὲ 1 Φεβρουαρίου 1655 ἐν Ναυπλίῳ διεμέλησαν οἱ Τούρκοι τὸν νεομάρτυρα **Ἀναστάσιον**, διότι ἐν ἀναισθητῷ τινὶ καταστάσει οὗτος ἐξιλαμισθεὶς, ἅμα συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν ἀπεκήρυξε τὸν ἰσλαμισμόν καὶ ὁμολόγησε τὴν χριστιανικὴν πίστιν ⁴⁾. Ὅσαύτως διεμελίσθη ὑπὸ τῶν φανατικῶν Τούρκων τῇ 2 Ἰουνίου 1657 ὁ ἐκ Φιλαδελφείας τῆς Μικρασίας νεομάρτυς **Δημήτριος**, ὅστις, υἱὸς ἱερέως ὢν, 13ετῆς τὴν ἡλικίαν ἠρπάγη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐξιλασμίσθη. Ἄλλ' 25ετῆς τὴν ἡλικίαν γενόμενος ὁμολόγησε τὴν Χριστιανικὴν πίστην ἐνώπιον τοῦ Διοικητοῦ τῆς Φιλαδελφείας. Ἐμασπιγώθη ἀνηλεῶς καὶ

1) *Ν. Μαρτυρολόγιον*, σ. 689. *Δουκᾶκης*, Β, 66-9. Κατὰ τὸν *Βούλγαριν*, ἐνδ' ἄν. σ. 29, ἐμαρτύρησε τῇ 7 Φεβρουαρίου 1651.

2) *Μαρτυρολόγιον*, σ. 69. *Δουκᾶκης*, ΙΓ', 448-3. Κατὰ τὸν *Βούλγαριν*, ἐνδ' ἄν. σ. 29 ἐμαρτύρησε τῇ 1 Δεκ. 1659.

3) *Δουκᾶκης*, Δ, 107.

4) Αὐτόθι *Νέον Μαρτυρολόγιον*, σ. 23-4.

ἐβλήθη εἰς τὴν φυλακὴν, ἔνθα προσεπάθησαν οἱ Τοῦρκοι διὰ βασάνων καὶ ὑποσχέσεων νὰ μεταπείσωσιν αὐτόν. Ἐπειδὴ δ' ἔμεινεν ἀμετάπειστος ἀπελύθη ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι πάντως ὅτι θὰ συνήρχετο καὶ θὰ ἠσπάζετο πάλιν τὸν ἰσλαμισμόν. Ἐκεῖνος ὁμως μεταβὰς εἰς κεντρικὸν τῆς πόλεως μέρος, ἔνθα ἦσαν Τοῦρκοι συνηθροισμένοι ἀπεινάζε τὸ τουρκικὸν σαρίκιον καὶ τὴν τουρκικὴν ἐνδυμασίαν, διακηρύξας δημοσίᾳ ὅτι μόνη ἀληθὴς πίστις εἶνε ἡ χριστιανικὴ. Οἱ Τοῦρκοι ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ θηριωδῶς καὶ οἰκτρῶς κατακεκομμένον ἔκανσαν τὸ λείψανον αὐτοῦ, μὴ συνεπιθθέντες ἐκ τῶν θαιμασῶν γεγονότων, ὑφ' ὧν συνωδεύθη τὸ μαρτύριον τοῦ Δημητρίου ¹⁾.

Τῇ 6 Δεκεμβρίου 1657 ἐμαρτύρησεν ἐν Σμύρῃ ὁ νεομάρτυς **Νικόλαος Καραμᾶνος ἢ Κασσέτης** ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις. Καταγγειλθεὶς εἰς τὸν τουρκικὸν ἱεροδικαστὴν ὅτι ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ εἶπεν ὅτι θὰ γίνῃ μουσουλμάνος, ἐπιέζετο νὰ πράξῃ τοῦτο. Ἀλλὰ μὴ δεχόμενος, ὑπεβλήθη εἰς ἀγρίαν μαστίγωσιν καὶ ἐν τῇ φυλακῇ περιεπιμήθη διὰ τῆς βίας ἢ ἐκουσίως ὑπενδοῦς εἰς τὰς παρακλήσεις τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Μείνας ὁμως ἐλεύθερος ἐκήρυξε πάλιν ἑαυτὸν χριστιανόν. Φυλακισθεὶς τὸ δεύτερον ἐπιέσθη ἠθικῶς ὑπὸ τῆς συζύγου νὰ ὑπενδώσῃ, ἀλλ' ἀποφυλακισθεὶς παρεδόθη εἰς αὐστηροτάτην νηστείαν καὶ εἰς προσευχάς. Προσελθὼν δὲ εἰς τὸν τουρκικὸν ἱεροδικαστὴν διεμαρτυρήθη, δηλώσας ὅτι χριστιανὸς ἦτο καὶ χριστιανὸς ἤθελε ν' ἀποθάνῃ. Ὁ ἱεροδικαστὴς, μὴ δυνηθεὶς νὰ μεταπείσῃ αὐτὸν διὰ προτροπῶν καὶ ὑποσχέσεων, ὑπέβαλεν εἰς φρικτὰς βασάνους, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Νικόλαος ἐπεδείξατο ἀκατάβλητον ἀντοχὴν. Κατὰ πλῆκτοι οἱ ἐν Σμύρῃ ξένοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἰησοῦιτης Vabois, ὁ περιγράφας τὸ μαρτύριον τοῦ Νικολάου, παρη-

1) Αὐτόθι σ. 34-27. Δουκάνης, ΣΤ', 17-21.

κολούθουν τὸ φοβερὸν θέαμα τῶν ἠθικῶν καὶ σωματικῶν βασάνων αὐτοῦ. Διότι εἰς τὰς φρικτὰς σωματικὰς βασάνους προσετέθησαν καὶ αἱ ἠθικαὶ ἐκ τῶν θερμῶν παρακλήσεων τῆς συζύγου αὐτοῦ, πρὸ μικροῦ τεκούσης τὸ τρίτον τέκνον. Ἐπὶ τριάκοντα καὶ ἐξ ἡμέρας οἱ τουρκοὶ μετεχειρίσθησαν τὰς σατανικωτέρας καὶ σκληροτέρας τῶν βασάνων ὅπως κάμψωσιν αὐτόν, ἀλλ' εἰς μίτην. Ὁ χριστιανὸς μάρτυς ἔμεινεν ἀκαμπτος ἐν τῇ ἀποφάσει αὐτοῦ ὅπως ἀποθάνῃ ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, πρὸς στήριξιν αὐτῆς καταδιωκομένης ὑπὸ τῶν τυράννων τουρκῶν. Τέλος ἀπεφάσισαν νὰ θανατώσωσιν αὐτὸν δι' ἀπαγχονισμοῦ, ἐπέσπευσαν δὲ οἱ δήμιοι τὸν θάνατον αὐτοῦ διὰ σφοδρῶν λακτισμάτων καὶ πληγμάτων. Ὁ ἅγιος μάρτυς, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, διότι ἠξιώθη τοῦ μαρτυρίου, σταυρώσας τὰς χεῖρας καὶ βλέπων πρὸς τὸν οὐρανόν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα τῇ 19 Μαρτίου 1657, ἡμέρᾳ τῆς Μ. Πέμπτης, ὥρα 9 τῆς πρωΐας, ἐν ἡλικίᾳ 34 ἐτῶν. Τὸ λείψανον αὐτοῦ ἔμεινε κρεμάμενον ἐπὶ τῆς ἀγγλῆς ἐπὶ τρεῖς ὥρας καὶ φρουρούμενον κατὰ διαταγὴν τοῦ ἱεροδικαστοῦ, φοβουμένου μήπως οἱ Γενίτσαροι ἀρπάσωσιν αὐτὸ καὶ πωλήσωσιν εἰς τοὺς χριστιανούς, ὡς συνήθως ἐγένετο. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ τοιαύτης ἀρπαγῆς προσδεθὲν εἰς μεγάλην πέτραν ἐρρίφθη εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης, ἀλλ' οἱ λατῖνοι ἐξαγαγόντες μετεκόμισαν εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ λείψανον τοῦ χριστιανοῦ μάρτυρος ¹⁾.

Μετὰ δύο περίπου ἔτη, ἦτοι τῇ 13 Δεκεμβρίου 1659 ἀπηγγονίσθη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πεκίου **Γαβριήλ**, διότι ψευδῶς κατηγορηθεὶς ὡς ἐπίβουλος τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ὅπως ἀπαλλαγῇ τοῦ θανάτου

1) Ν. Μαρτυρολόγιον, σ. 71-2. Δουκάνης, ΙΒ'. 191-2 Echos d'Orient IX, 363.

προϋτάθη αὐτῷ ν' ἀποδεχθῆ τὸν ἰσλαμισμὸν, ἀλλ' ἀπέχρου-
σεν ὁ ἱεράρχης τὴν πρότασιν, ἐμμείνας ἀζλονήτως ἐν τῇ
χριστιανικῇ πίστει καὶ μαρτυρικῶς τὸν βίον τελευτήσας¹⁾.
Μετὰ πολλὰς βασάνους τῇ 12 Μαΐου 1662 ἐμαρτύρησεν ὁ
ἐκ Βλαχίας καταγόμενος δεκαπενταετῆς νεανίας **Ἰωάννης**,
ὡσαύτως τῇ 8 Ἀπριλίου 1669 ἕτερος **Ἰωάννης** ὁ Ναυζιλη-
ρος ἐμαρτύρησεν ἐν Κῶ κασις ζῶν²⁾. Ὁ δὲ δημογέρον τῆς
Κίου **Ἀθανάσιος**, θελήσας νὰ ἑλοστηρίξῃ τοὺς συγχωρί-
τας αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀπατητῶν ὑπερβολικῶν φόρων, ψευ-
δῶς κατηγορήθη, ὅτι εἶπε νὰ γίνῃ μουσουλμᾶνος, ἀρνού-
μενος δὲ νὰ πράξῃ τοῦτο ὑπεβλήθη εἰς πολλὰς βασάνους
ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ μαρτυρικῶς ἀπέθανε τῇ 24 Ἰου-
λίου 1670, ἀποκεφαλίσθεις³⁾. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπίσης
τῇ 23 Σεπτεμβρίου 1672 ἀπεκεφαλίσθη ὁ νεομάρτυς **Νικό-
λαος** ἐκ Καρπενησίου ὁρμώμενος. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἠθέλησε
νὰ διδάξῃ εἰς αὐτὸν τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν μετὰ τὴν ἐκ-
μάθησιν τῆς ἑλληνικῆς, πρὸς τοῦτο δὲ παρέδωκεν αὐτὸν
εἰς τινα λόγιον τούρκον. Οὗτος ὅμως, διανοηθεὶς νὰ ἐξ-
ισλαμίσῃ τὸν παῖδα, ἡμέραν τινα ἐνώπιον καὶ ἄλλων τούρ-
κων ἔδωκεν αὐτῷ πρὸς ἀνάγνωσιν ἀπὸ χειρογράφου τὴν
μουσουλμανικὴν ὁμολογίαν πίστεως. Ὁ Νικόλαος ἀνέγνω
αὐτὴν ὡς μάθημα, ἀλλ' οἱ παρόντες τούρκοι καὶ ὁ διδάσκα-
λος ἤξιωσαν ὅτι ἤδη ἐγένετο μουσουλμᾶνος. ἤρξατο μα-
κρὰ καὶ περιπετειώδης διαδικασία, ὑπεβλήθη ὁ Νικόλαος
εἰς σκληρὰς ἠθικὰς καὶ σωματικὰς βασάνους, ἐκλείσθη εἰς
τὴν φυλακὴν ἐπὶ ἐξήκοντα πέντε ἡμέρας, ὁμολογῶν ἀδια-

1) *N. Μαρτυρολόγιον*, σ. 70. *Δουκάκης*, IB', 341-2.

2) *N. Μαρτυρολόγιον*, σ. 79. *Βούλγαρις*, ἐνθ' ἀν. σ. 30. *Δουκά-
κης*, Δ, 706-7. Το μαρτύριον τοῦ ἐκ Βλαχίας Ἰωάννου συνέταξεν ὁ
Ἰωάννης Καρυοφύλλης.

3) *N. Μαρτυρολόγιον*, σ. 81. *Δουκάκης*, Ζ', 355-66.

λείπτως, ἐν μέσῳ φρικτῶν βασάνων. τὴν χριστιανικὴν πί-
στιν, ὑπὲρ ἧς τέλος ἐνδόξως ἀπέθανε. πρὸς κατασχόντην
τῶν τούρκων τούρκων καὶ ἐνίσχυσιν τῶν καταδυναστευο-
μένων χριστιανῶν¹⁾.

Μετὰ τετραετίαν, τῇ 2 Φεβρουαρίου 1676, ἀπεκεφαλί-
σθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ «κράκτις» τῆς ἐνορίας τοῦ
Πατριαρχείου **Γαβριήλ** μοναχός, διότι ἠγοήθη νὰ γίνῃ
μουσουλμᾶνος. ὡσαύτως τῇ 5 Ἰουλίου 1679 ἀπεκεφαλί-
σθη πρὸ τῆς πύλης τοῦ Πατριαρχείου ὁ δαιομάρτυς **Κυ-
πριανός**, ὅστις μετὰ καταπληκτικῶν σθένους καὶ τὴν χρι-
στιανικὴν ὁμολόγησε πίστιν καὶ τὸ ψεῦδος τοῦ ἰσλαμισμοῦ
δικηήρυσεν. Ἀπεκεφαλίσθη δὲ πρὸ τῆς πύλης τοῦ Πατριαρ-
χείου, κατὰ διαταγὴν τοῦ Μ. Βεζύρου πρὸς ἐκφοβισμόν τοῦ
Πατριάρχου Διονυσίου Δ' (1676-1679 τὸ β'), ὃν ὑπώ-
πτειεν ὡς προτρέψαντα τὸν Κυπριανὸν νὰ πράξῃ ὅτι
ἔπραξεν²⁾.

Μετὰ ἐν ἔτος (1680) ἐμαρτύρησαν οἱ τρεῖς μάρτυρες
Τριαντάφυλλος δεκαοκταετῆς (8 Αὐγούστου), **Σταμάτιος**
(16 Αὐγούστου), καὶ **Ἀγγελῆς** (5 Σεπτεμβρίου). Ὁ Τριαν-
τάφυλλος ἐκ Ζαγοράς καταγόμενος καὶ φιλονικήσας μετὰ
τῶν σὺν αὐτῷ Τούρκων κατηγορήθη ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸν
Ἐπίτροπον τοῦ Σουλτάνου Μουσταφᾶ πασᾶν ὡς εἰπὼν δι-
θεν ὅτι ἔμελλε νὰ γείνη μουσουλμᾶνος. Σφοδρῶς δὲ βια-
σθεὶς πρὸς ἐξωμοσίαν καὶ μὴ κατανεύων, ἀπετμήθη τὴν
κεφαλὴν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τέλος
μαρτυρικῶν διανύσας. Ὁ Σταμάτιος ἐκ Θεσσαλίας καταγόμε-

1) Αὐτόθι, Θ, 241-6 *N. Μαρτυρολόγιον*, σ. 81 5. Τὸ μαρτύριον
αὐτοῦ ἐκτός τοῦ Ἰωάννου Καρυοφύλλου ἐξεθήκαν καὶ ἄλλοι.

2) *Βούλγαρις*, ἐνθ' ἀν. σ. 30. *N. Μαρτυρολόγιον*, σ. 86-91.
Δουκάκης, Β, 66-9. Ζ, Ἀμφοτέρων τὸ μαρτύριον συνέταξεν ὁ
Ἰωάννης Καρυοφύλλης.

νος είχε μεταβῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως καταγγεῖλη ἀδικίας τινὰς γενομένας κατὰ τὴν εἰσπραξίν τῶν φόρων. Ἄλλ' οἱ καταγγεληθέντες ὅπως ἀπαλλαγῶσιν αὐτοῦ εἶπον ὅτι ἤτο ποτε ὁ Σταμάτιος μουσουλμάνος, ὄθεν ἐπιέζετο ὑπὸ τοῦ ἱεροδικαστοῦ νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν, ἀρνούμενος δὲ νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ ὁμολογῶν τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἀπεκεφαλίσθη. Ὁ δὲ Ἀγγελεῖς, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καταγόμενος, κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς ἀποδόσεως τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (24 Ἀυγούστου) συνδιασκεδάζων ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ χριστιανῶν καπνῶν ἐξωμοτῶν γνωρίμων αὐτοῦ, ἐφόρεσε τουρκικὸν σαρίκιον, ὅπερ παιδιᾶς γάρνι οἱ συνδιασκεδάζοντες ἔδηκαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Τοῦτο ὅμως ἤρκεσεν ὅπως ἐπιβλήθῃ εἰς αὐτὸν ἡ μουσουλμανικὴ θρησκεία. Μετ' ἀποστροφῆς ἀποκρούων αὐτὴν ὑπεβλήθη εἰς βασάνους ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω εἰρημένου Μουσταφᾶ πασᾶ. Ἐπὶ πολὺ δὲ βασανισθεὶς καὶ παριδὼν σύζυγον, εἷς τέκνα καὶ κόσμον καὶ ζῶν ὑπὲρ τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπης, τέλος ἀπεκεφαλίσθη ἐνώπιον τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἢ, κατὰ τὰς εἰδήσεις τοῦ Ἰωάννου Καρνοφύλλου, ἐνώπιον τῶν Ἀνακτόρων. Τὸ λείψανον αὐτοῦ ἠγόρασαν οἱ χριστιανοὶ ἀντὶ 300 γροσίων. Οἱ Τούρκοι συνηθάνοντο ὅτι ἐκ τοιούτων ἡρωϊκῶν ἀγώνων τῶν χριστιανῶν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, αὕτη μᾶλλον ἐνισχύετο, ὄθεν πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῶν ἐζήτησαν ὅπως ἐκδοθῇ διαταγὴ νὰ μὴ ἐπιτρέπηται εἰς τὸ ἐξῆς ὁ βίαιος ἐξισλαμισμός. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἀνεγνωρισμένον προνόμιον τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ καθίσταται σεβαστὸν παρὰ τοῖς Τούρκοις¹⁾.

1) Ἰωάννου Καρνοφύλλου, Ἐφημερίδες ἐκδιδόμεναι ὑπὸ Π. Ζερλέντου ἐν Ἀθήναις 1890, σ. 26-7. Βούλγαρις, ἐνθ' ἄν. σ. 50. Ν. Μαρτυρολόγιον, σ. 11-6. Δουκάκης, Η, 143-144. 246. 8. Θ', 31-6. Echos d'Orient, XVI, 400 ἐξ.

Μετὰ ἐν ἔτος, τῇ 13ῃ Νοεμβρίου 1681, ἀπεκεφαλίσθη πρὸ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἐκ τῶν μαρτύρων τοῦ Ἁγίου Ὄρους νεομάρτυς **Δαμασκηνός**, μετὰ θαυμαστῆς παρηρησίας ἐλέγξας τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν¹⁾.

Πᾶς μουσουλμάνος προσερχόμενος εἰς τὸν χριστιανισμὸν κατεδικάζετο ἀμέσως εἰς θάνατον, ἀν μὴ ἐπανήρχετο εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν. Τῷ 1682 ἐκ τοιαύτης αἰτίας μαρτυρικὸν ὑπέστη θάνατον Τούρκος τις **Ἀχμέτ**, ὀνόματι, ὡς ἐπληροφόρησεν ὁ περιγράφας τὸ μαρτύριον αὐτοῦ Ἰωάννης Καρνοφύλλης. Ὁμοίως ἐμαρτύρησε καὶ τις Ρώσος **Παῦλος**, αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Τατάρων καὶ εἶτα ὑπὸ χριστιανοῦ ἐξαγορασθεὶς. Τῇ 3ῃ Ἀπριλίου 1683 ἀπεκεφαλίσθη ἐν τῷ ἱεροδρόμῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀρνούμενος νὰ δεχθῇ τὸν ἰσλαμισμὸν, ὡς ἐπληροφόρησεν ὡσαύτως ὁ περιγράφας καὶ τούτου τὸ μαρτύριον Ἰωάννης Καρνοφύλλης. Κατὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκστρατείαν τοῦ Ἐνετοῦ Μοροζίνη, τῇ 30 Μαρτίου 1684 ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον ὁ Μητροπολίτης Κορίνθου **Ζαχαρίας**, συκοφαντηθεὶς ὅτι συνεννοεῖτο μετὰ τῶν Ἐνετῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων· προτραπεὶς ὑπὸ τοῦ Τούρκου ἱεροδικαστοῦ νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς εἰς θάνατον καταδίκης, ἀπέκρουσε μετ' ἀποστροφῆς τὴν πρότασιν, ὑπεβλήθη εἰς φρικτὰς βασάνους καὶ κατεδικάσθη νὰ καῖ ζῶν, ἐπὶ πυρᾶς περιστροφόμενος. Διὰ πολλῶν χρημάτων κατώρθωσαν οἱ χριστιανοὶ νὰ μεταβληθῇ τὸ φρικτῶδες τοῦτο εἶδος τῆς ποινῆς. Ὑπέστη δὲ ὁ ἱερομάρτυς τὸν δι' ἀποκεφαλισμοῦ θάνατον²⁾.

1) Βούλγαρις, σ. 30. Ν. Μαρτυρολόγιον, σ' 96-8. Δουκάκης, Θ, 351 δ. Τὸ μαρτύριον αὐτοῦ συνέταξεν ὁ Ἰωάννης Καρνοφύλλης.
2) Ν. Μαρτυρολόγιον, σ. 99. 101. Βούλγαρις, σ. 33. 31. Δουκάκης, Δ, 55-8.

Ὁμοίως ἐμαρτύρησεν ὁ ἐκ Καλαμών *Ἥλλας Ἀρδούνης* τῆ 3ῃ Ἰανουαρίου 1686 καὶ ὁ ἐκ Χαίλειου *Ἰωσήφ* τῆ 6 Φεβρουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὁ δὲ ἐκ Θεσσαλονίκης *Ἀπόστολος* τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἄγων, διὰ τῆς βίας μὲν προιετηθή ἐπὶ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ γενναϊότατα ἐγκατενόησεν ἐν ταῖς βασάνοις, μετὰ τὴν ἀπόκρουσιν τοῦ ἰσλαμισμοῦ καὶ τὴν ὁμολογίαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, τῆ 16 Ἀυγούστου 1686 μαρτυρικῶς ἐτελεύτησε τὸν βίον. Τελευτῶντος τοῦ 15' αἰῶνος ἀνεδείχθησαν καὶ ἕτεροι μάρτυρες τοῦ χριστιανισμοῦ ὡς ὁ ἐκ Μυτιλήνης *Γεώργιος* (14 Φεβρουαρίου 1693), ὁ *Ρωμανὸς* μοναχὸς (16 Φεβρουαρίου 1694) καὶ ὁμώνυμος αὐτῷ ἱερομόναχος *Ρωμανὸς* (6 Ἰανουαρίου 1695) ἐκτὸς πολλῶν ἀναμφιβόλως ἑτέρων, οἵτινες παρέμειναν ἄγνωστοι ¹⁾.

Πρῶτος κατὰ τὸν 17' αἰῶνα νεομάρτυς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀναφέρεται ὁ ἐξ Ἀτταλείας ὁμώμενος *Ἀθανάσιος*, ὅστις ἐν Σμύρνῃ τῆ 7 Ἰανουαρίου 1700 ἀπεκεφαλίσθη μετὰ πολυμέρους βασάνου, διότι εἰπὼν τουρκιστὶ «δόξα τῷ Θεῷ» (λάι λαλά) κατηγγέλθη εἰς τὸν ἱεροδικαστὴν ἀξιώσαντα νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν ²⁾. Τριακοντούτης τῆς ἡλικίας ὁ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Βελλάς τῆς Ἠπείρου καταγόμενος *Ἀδξέντιος*, ὑπηρετήσας ἐν τῷ ὀθωμανικῷ στόλῳ, ἐσυκοφαντήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων συντρόφων αὐτοῦ, ὅτι ὁμολόγησε τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Διαφυγὼν αὐτοῦ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ πορθημέως ἐν τῷ Κερατῷ κόλπῳ ἐπιδοθεὶς κατελήφθη ὑπὸ σφοδροῦ πόθου τοῦ μαρτυρίου. Τὸν πόθον αὐτοῦ ἀνεκώωνωσεν εἰς τὸν Σύγγελλον τῆς Μ. Ἐκκλησίας Γρηγόριον,

1) Αὐτόθι, Α', 148. 655. Β', 76 7. 245. Η, 259. Βούλαρις, σ. 31.

2) Ν. Μαρτυρολόγιον, σ. 107. Δουκάνης, Α', 155.

Ξηροποταμινόν, ὅστις συνέστησεν αὐτῷ μεγάλην προσοχὴν, μήπως κατὰ τὴν φρικτὴν δοκιμασίαν καὶ τὰς βασάνους ἀρηθητῆ τὸν Χριστόν. Ὁ Ἀδξέντιος, ἄσβεστον ἔχων τὸν πόθον τοῦ μαρτυρίου, ἐν ἀδιαλείπτῳ προσευχῇ καὶ νηστείᾳ ζῶν, ἡμέραν τινα ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν παλαιῶν του συντρόφων, ὠδηγήθη ἐνώπιον τοῦ τουρκικοῦ δικαστηρίου καὶ διὰ βασάνων ἐβιάζετο νὰ ὁμολογήσῃ τὸν ἰσλαμισμὸν. Διαρκῶς δὲ κατὰ τὰς βασάνους ἔλεγε «Ἐγὼ χριστιανὸς ἐγεννηθῆκα καὶ χριστιανὸς θείω ν' ἀποθάνω, δὲν ἄνοῦμα τὴν πίστιν μου κἄν μοῖα βασάνα μοῦ κάμειτε». Ἐν τῇ φυλακῇ εὐρισκόμενος ἐκοινώνησε τῶν ἀχράντων μυστηρίων παρὰ τοῦ Σύγγελλου Γρηγορίου καὶ τέλος τῆ 25 Ἰανουαρίου 1720 ἔπέστη τὸν δι' ἀποκεφαλισμοῦ μαρτυρικὸν θάνατον. Ἡ κείρα αὐτοῦ σώζεται ἐν τῇ Μονῇ Ξηροποτάμου ¹⁾.

Ὁ ἐξ Ἐλβασάν τῆς Ἠπείρου *Νικόδημος*, ἀσπασθεὶς κατ' ἀρχὰς τὸν ἰσλαμισμὸν ἐμόνασεν ἐν Ἄγιῳ Ὄρει καὶ ἕστερον ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι ὁμολογήσας τὸν Χριστόν τῆ 11 Ἰουλίου 1722 ἐμαρτύρησεν. Μετὰ τετραετίαν, τῆ 12 Νοεμβρίου 1726, ἐμαρτύρησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ μάρτυς *Σάββας Νινδελῆς*, τῆ 12 Ἀπριλίου 1730 *Ἀνάμιος* ὁ νέος, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ ὁσιομάρτυς *Παχώμιος*, τῆ 21 Ἰουνίου 1732 ὁ ἐκ Νισύρου *Νικήτας* ἐν Χίῳ, τῆ 12 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ νεομάρτυς *Νικόλαος* καὶ τῷ 1743 ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ ἱερεὺς *Κωνσταντῖνος*, ρώσσης, καὶ ὁ τοῦτον μιμηθεὶς ἱερομάρτυς *Ἀναστάσιος* τῆ 8 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐν Κωνσταντινουπόλει ²⁾.

Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τῆ 30 Ἀπριλίου 1725 μαρτυρικῶς ἐτελεύτησε τὸν βίον ἡ ἐκ Προύσης καταγομένη νεομάρ-

1) Ν. Μαρτυρολόγιον, σ. 103-10. Δουκάνης, Α', 574-7.

2) Αὐτόθι, Α', 104. 128. 138. Ε', 394-98. Στ', 250-7. Ζ', 111-3. Ν. Μαρτυρολόγιον, σ. 118 ἐξ.

της Ἀργυρῆς, ἣτις διακρινομένη ἐπὶ τῇ καλλονῇ αὐτῆς καὶ συζευχθεῖσα χριστιανόν, προυκάλεσε, δυστυχῶς, τὴν προσοχὴν ἀκολάστου τούρκου. Μὴ δυνάμενος οὗτος ἄλλως νὰ ἐλκύσῃ αὐτήν, κατήγγειλεν αὐτὴν εἰς τὸν ἱεροδικαστὴν, ὅτι ἀρνηθεῖσά ποτε τὸν χριστιανισμόν προσῆλθεν εἰς τὸν ἰσλαμισμόν. Ὁ ἱεροδικαστὴς ἠξίωσε νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ δὲ ἐκείνη μετὰ φρίκης ἀπέκρουσε τὴν συκοφαντίαν καὶ τὴν ἀξίωσιν ταύτην ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ὑπεβλήθη εἰς βασάνους. Ὁ σύζυγος τῆς μάρτυρος ἐξήτησε νὰ διεξαχθῇ ἡ δίκη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐλπίζων ὅτι εὐκολώτερον θ' ἀπεκρούετο ἐκεῖ ἢ συκοφαντία τοῦ ἀκολάστου τούρκου. Οὗτος ὅμως ἐπέμεινε καὶ ἡ Ἀργυρῆ ὑπεβλήθη εἰς πολυχρονίους βασάνους, σταθερῶς ὁμολογοῦσα τὸν Χριστιανισμόν, ἐξέπνευσε δὲ ἐν μέσῳ τῶν βασάνων¹⁾.

Οἱ τύραννοι τούρκοι πολλάκις καὶ δι' ἀσημάντους αὐτῶν προσωπικὰς διενέξεις πρὸς χριστιανούς προυκάλουν τὸν μαρτυρικὸν τούτων θάνατον. Τῇ 12 Φεβρουαρίου 1748 ἐμαρτύρησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ κηπουρὸς **Χρηστός**, διότι πωλῶν εἰς τινα τούρκον μῆλα καὶ φιλονικήσας πρὸς αὐτὸν κατηγορήθη ὡς εἰπὼν ὅτι θέλει νὰ γίνῃ μουσουλμᾶνος. Ὑπεβλήθη εἰς μαστίγωσιν καὶ ἐφυλακίσθη ἔν' ἀρνηθῆ τὸν χριστιανισμόν, ἀλλὰ σταθερῶς ἐν αὐτῷ ἐμμένειν ὑπέστη τὸν δι' ἀποκεφαλισμοῦ θάνατον. Συνέπεσε δὲ νὰ εὐρεθῇ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ φυλακῇ ὁ γνωστός λόγιος Καισάριος Δαπόντε, ὅστις ἀφηγήθη τὰ κατὰ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἁγία παρθένος **Κυράννα**, ἐκ τινος χωρίου παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην καταγομένη, μὴ δεχθεῖσα ὡς σύζυγον ἀκό-

1) Αὐτόθι, σ. 112-3. Δουκάνης Δ', 461.5. Βούλγρης, σ. 31. Echos d'Orient, X, 551. Κωνσταντίου τοῦ ἀπὸ Συναίου Πατριαρχου Κωνσταντινουπόλεως βιογραφία καὶ συγγραφαὶ αἱ ἐλάσσονες, ὑπὸ Θεοδώρου Ἀριστοκλέους, Ἐν Κων/πόλει 1866, σ. 338-349.

λαστον Γενίτσαρον καὶ βιαζομένη νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀσπλάγγως καταβασανίσθη, ἕως οὗ τῇ 28 Φεβρουαρίου 1751 ἐξέπνευσε ἐν τοῖς βασάνοις, ἀκραδάντως τὸν Χριστὸν ὁμολογοῦσα¹⁾.

Εἰς ἰδιωτεῖς τῶν τούρκων λόγους ὁφείλεται καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ νεαροῦ **Γεωργίου** τοῦ Κυπρίου. Οὗτος, ὑπηρέτης ὄν προξενείου τινὸς ἐν Πτολεμαίδι τῆς Παλαιστίνης, ἠγόραζεν ὡὰ παρὰ πωγῆς τουρκίσης, ἣτις συνέπεσε νὰ ἔχη καὶ νεαρὰν θυγατέρα. Αἱ γειτόνισσαι μισοῦσαι τὸν Γεωργιον, διότι δὲν ἠγόρειζε παρ' αὐτῶν ὡὰ, ἀπεφάσισαν νὰ ἐξολοθρεύσωσι αὐτὸν διὰ συκοφαντίας. Ἡμέραν τινὰ μεταβὰς ὁ Γεωργιος κατὰ τὸ σῆμα, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς πωγῆς ἐκείνης γυναικὸς πρὸς ἀγορὰν ὠν, ἔλαβεν αὐτὰ παρὰ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, ἐπειδὴ αὐτὴ ἀπουσίαζεν. Αἱ παραμονεύουσαι κακαὶ γειτόνισσαι ἔσπευσαν ἀμέσως κραναγάζουσαι ὅτι ὁ «ἄπιστος» Γεωργιος εἶχε σχέσας μετὰ τῆς μουσουλμανίδος κόρης, πλήθος δὲ μουσουλμάνων συνηθροίσθη εἰς τὰς κραναγὰς αὐτῶν. Ὁ Γεωργιος διεμαρτύρητο, ἀλλ' ἀπήχθη εἰς τὸν ἱεροδικαστὴν, ὅστις ἀπεφάνθη ὅτι ὄφειλε νὰ δεχθῆ τὸν ἰσλαμισμόν. Οἱ μουσαλμᾶνοι περικυκλώσαντες αὐτὸν προσεπάθουν διὰ τῆς βίας ἢ διὰ τῆς πειθοῦς νὰ κάμψωσιν αὐτόν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐμμένειν ἀκλόνητος ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει, δηλῶν ὅτι χριστιανὸς ἐγεννήθη καὶ χριστιανὸς ἐμελλε ν' ἀποθάνῃ, ὅθεν κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν ἡμέραν τῆς θανατώσεως αὐτοῦ, ἣτις ἦτο Παρασκευῆ, 25 Ἀπριλίου 1752, οἱ μουσουλμᾶνοι ἐξεληθόντες ἐκ τοῦ παρὰ τὴν θάλασσαν τεμένους περιεκύκλωσαν αὐτόν, σιδηροδέσιμον ὄντα. Μὴ δυνηθέντες δὲ νὰ μεταπέσωσιν αὐτόν ἐσχημάτισαν κύκλον καὶ προέτειναν τὰ ὄπλα, προ-

1) Ν. Μαρτυρολόγιον, σ. 131-4. Δουκάνης, Β', 222-5. 412-16. Βούλγρης, σ. 31. Echos d'Orient, X, 151.

τρέποντες αὐτὸν τὸ ὕστατον νὰ γίνῃ μουσουλμᾶνος. Ἐκεῖνος οὐ μόνον ἔμεινε ἀμετάπειστος ἀλλὰ καὶ ἤλεγξε τὸ ψεῦδος τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας, ὑψώσας δὲ τὰς δι' ἀλύσεων δεδεμένους χεῖρας, ὅσον ἠδύνατο, εἰς τὸν οὐρανόν, καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε νὰ πυροβοληθῆ, εἶπε: «Κύριε Ἰησοῦ δέξαι τὸ πνεῦμά μου καὶ ἀξιῶσόν με τῆς Βασιλείας σου!» Οἱ μουσουλμᾶνοι ἐκμανέντες ἐκ τοῦ φοβεροῦ δι' αὐτοὺς θεάματος τοῦ ἡρώϊσμοῦ καὶ τῆς καρτερίας τοῦ μάρτυρος, ἐπυροβόλησαν καὶ εἴτα ὤρησαν κατ' αὐτοῦ μετὰ μαχαιρῶν διαμελίζοντες τὸ σῶμα αὐτοῦ. Τὴν στιγμὴν ὅμως ἐκείνην μεγάλη θύελλα συνταράσσουσα τὴν θάλασσαν, ἐξετίναξεν ὀγκώδη κύματα μέχρι τοῦ τόπου, ἐν ᾧ αἰμόφυρτον κατέκειτο τὸ λείψανον τοῦ μάρτυρος. Οἱ φονεῖς αὐτοῦ, φοβηθέντες ἐτρούπησαν εἰς φυγὴν καὶ ἀφήκαν εἰς τοὺς χριστιανούς ν' ἀποκομίσωσι καὶ θάψωσιν αὐτὸ ἐν τῷ ναῷ τῆς Πτολεμαίδος ¹⁾.

Ἀπειροράπτως φοικῶδεις ὑπῆρξαν αἱ βάσανοι, εἰς ἃς ὑπεβλήθη ἐν Χίῳ ὁ μάρτυς **Νικόλαος** τῇ 31 Ὀκτωβρίου 1754, γενναίως ἀθλήσας. Οἱ παλαιοὶ διώκται τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν εἶχον ἐπινοήσει τοιαύτας βαρβάρους καὶ ἀκατονομάστους πράξεις, οἷας οἱ Τοῦρκοι εἶχον ἐπινοήσει κατὰ ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντος νὰ ἔχῃ ἐλευθερίαν συνειδήσεως. Ἐν Σμύρῃ τῇ 10 Ἀπριλίου 1763 ἀπεφυλακίσθη ὁ μάρτυς **Δῆμος**, διότι ἄλιεὺς ὢν καὶ μὴ θελήσας νὰ ἐργασθῆ παρὰ τὴν Τοῦρκω, ἐσυκοφαντήθη ὅτι ὠρκίσθη νὰ γίνῃ Μουσουλμᾶνος, ἀποκρούων δὲ τὸν ἰσλαμισμὸν καὶ ὁμολογῶν τὴν χριστιανικὴν πίστιν κατεβασανίσθη. Τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1767 μαρτυρικῶς ἔπαθε καὶ ἡ ἁγία **Ἀκυλίνα** παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην, διότι οἱ Τοῦρκοι ἐβίαζαν αὐτὴν νὰ δεχθῆ τὸν ἰσλαμισμὸν, ὡς ἔπραξεν ὁ πατὴρ αὐτῆς, ὅς-

1) *N. Μαρτυρολόγιον*, σελ. 134—5. *Δουκάνης Δ.*, 387—9.

τις, φονεύσας Τοῦρκον, ἵν' ἀποφύγῃ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην, ἐξισλαμίσθη. Ἡ Ἀκυλίνα ἔμεινε σταθερὰ ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει, καίτοι οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ ἀτυχήσαντος πατρὸς αὐτῆς ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς προετρέπετο. Διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως τῷ 1765 ἐμαρτύρησαν ἐν Κωσταντινουπόλει ὁ μάρτυς **Παναγιώτης** ὁ Κασσαρεύς, τῷ 1777 ὁ Γεωργιανὸς **Ζώρξης**, ἐν παιδικῇ μὲν ἡλικίᾳ ἐξισλαμισθεὶς, ἐβδομηκοντούτης δὲ γέρον εἰς φρικῶδεις βασάνους ὑποβληθεὶς, διότι ἐξήτησε ν' ἀποθάνῃ χριστιανός. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος μαρτυρικῶς ἐτελειώθη ὁ **Νικόλαος** ὁ Μυτιληναῖος, τῇ δὲ 16 Ἰανουαρίου 1771 ὁ ἱερομάρτυς **Δαμασκηνός**, ἁγιορείτης μοναχός, ὃν Τοῦρκοι τινες ὀφείλοντες αὐτῷ χρήματα ἐσυκοφάντησαν. Ὁ ἱεροδικαστῆς ἀνεγνώρισεν ὅτι ἦτο ἀθῶος, ἀλλ' οἱ συκοφάνται βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ ὄχλου ἀπήτησαν τὸν ἐξισλαμισμὸν ἢ τὸν θάνατον. Ὁ Δαμασκηνός προὔτιμησε τὸ δεύτερον ¹⁾.

Ἐν τῷ πρώτῳ κίονι τοῦ ἐν Ἀθήναις Ὀλυμπίου ὑπάρχει τὸ ἐξῆς ἐπιγραφικὸν χάραγμα: «1771 Ἰουλίου 9 ἀπεκεφαλίσθη ὁ **Πακνανᾶς Μιχάλης**», εἶνε δὲ γνωστόν, ὅτι κατὰ τὰς φοβεράς καταδιώξεις τῶν Ἑλλήνων, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὀρλώφ, κατηγορήθη, πρὸς τοὺς ἄλλοις, ἐν Ἀθήναις, ὅτι ἐπρομήθευεν εἰς τοὺς ἐπαναστάτας πυρίτιδα ἀγαθὸς τις καὶ εὐσεβὴς ἄνθρωπος, ὁ κηπουρὸς **Μιχαὴλ Πακνανᾶς**. Συλληφθεὶς κατεδικάσθη ἀδίκως εἰς θάνατον, ἀλλ' ὁ ἱεροδικαστῆς προέτεινεν εἰς αὐτὸν νὰ δεχθῆ τὸν ἰσλαμισμὸν ὅπως ἀποφύγῃ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην. Ὁ Μιχαὴλ μετ' ἀποτροπασμοῦ ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν καὶ ἤκουσεν ἀταράχως ὅτι θ' ἀπεκεφαλίζετο. Ὁδηγηθεὶς δὲ εἰς τὸν τόπον τῆς καταταδικῆς, ὅστις ἦτο παθα-

¹⁾ *Κ. Σάθα*, Μεσ. Βιβλιοθήκη Γ, 609. *N. Μαρτυρολόγιον*, σ. 154-190. *Δουκάνης Δ.*, 515-24. *Α.*, 133-15. *Θ'*, 369-372. *Α.*, 273-275.

νῶς ἡ πλατεία τοῦ Ὀλυμπείου, ἐγονυπέτησε καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν ἀνέμενε χάρων τὸν θάνατον ὡς νέαν ζωὴν. Ὁ Τούρκος δῆμιος ἐκτύπησεν αὐτὸν εἰς τὸν λαμὸν χωρὶς ν' ἀποκόψη τὴν κεφαλὴν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἐκ δειλίας ἠδύνατο νὰ δεχθῆ τὸν ἰσλαμισμὸν. Ἄλλ' ὁ γενναῖος μάρτυς εἶπε πρὸς αὐτόν: «κτύπα διὰ τὴν πίστιν»! Πάλιν ὁ δῆμιος ἐλαφρῶς ἐπλήγωσεν αὐτόν, περιμένων νὰ μεταβάλῃ γνώμην, ἀλλ' ἐκεῖνος μεγαλοφώνως, ἔκραξε: «κτύπα διὰ τὴν πίστιν» καὶ ὁ δῆμιος, θορυβηθεὶς, ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ μάρτυρος ¹⁾).

Τῷ αὐτῷ ἔτει (1771) ἐμαρτύρησεν ἐν Σμύρνῃ ὁ μάρτυς **Μιχαήλ**, ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ ἐξισλαμισθεὶς καὶ εἶτα ὁμολογήσας τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Τῇ δὲ 21 Ὀκτωβρίου 1773 ὁ ἐκ Πελοποννήσου καταγόμενος **Ἰωάννης**, ὅστις κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Ἀλβανῶν αἰχμαλωτισθεὶς μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐπωλήθη ἐπανειλημμένως εἰς τοὺς Τούρκους, ὧν εἰς μάτην προσπαθῆσας νὰ ἐξισλαμίσῃ αὐτὸν παρέδωκεν εἰς φοικτὰς βασάνους, ἐπενεγκούσας τὸ τέλος αὐτοῦ. Τῇ 5 Φεβρουαρίου 1775 ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον καὶ ὁ **Ἀντώνιος** ὁ Ἀθηναῖος, ὅστις κατὰ τὴν ἐμφάνειαν τοῦ ρωσικοῦ στόλου εἰς τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τινος Τουρκαλβανοῦ καὶ ἐπωλήθη ἐπανειλημμένως εἰς δύο ἑτέρους Τούρκους, προσπαθῆσαστας νὰ ἐξισλαμίσωσιν αὐτόν. Ὁ Ἀντώνιος κατῴρθωσε νὰ διαφύγῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τινος τῶν δεσποτῶν αὐτοῦ κατηγορήθη ὅτι ὑπῆρξέ ποτε Μουσουλμάνος. Τὸ ζήτημα ἐφθάσε μέχρι τοῦ Σουλτάνου

1) **Δ. Γρ. Καμπούρογλου**, Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων, σ. 149, 150, 175-6. Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων, Α, 105. Ἐνανδρομίας, σ. 75-6. **Ν. Μαρτυρολόγιον**, σελ. 178. **Δουκάκης**, ΣΤ, 293. *Echos d'Orient*, XVI, 1913, σ. 398.

Χαμίτ Α' (1774—89), ἐπειδὴ ὁ Μέγας Βεζύρης ἠθέλει ν' ἀθωώσῃ τὸν νεαρὸν χριστιανόν. Ὁ Σουλτάνος ὅμως ἐξέδωκεν ἀπόφασιν, καθ' ἣν ὁ Ἀντώνιος ὄφειλε νὰ δεχθῆ τὸν ἰσλαμισμὸν ἢ τὸν θάνατον. Ὁ χριστιανὸς μάρτυς προὔτιμησε τὸ δεύτερον ¹⁾. Τῇ 8 Σεπτεμβρίου 1774 ἀπηγχονίσθη ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ μάρτυς **Ἀθανάσιος**, εἰκοσιπενταετής, ἐλλογιμώτατος νέος, μαθητῆς τῆς Ἀθωνιάδος Ἀκαδημίας, διότι ὁμιλῶν μετὰ τινος Τούρκου εἶπεν εἰς αὐτὸν τουρκιστὶ τὰς ὀλίγας λέξεις, ἐν αἷς συνίσταται ἡ πίστις τῶν Μουσουλμάνων (εἰς εἶνε ὁ Θεὸς καὶ προφήτης αὐτοῦ εἶναι ὁ Μωάμεθ). Τοῦτο ἐξελήφθη ὡς ὁμολογία τοῦ ἰσλαμισμοῦ, ὃν ἐπέζητο ν' ἀποδεχθῆ ὁ Ἀθανάσιος, ἀλλ' ἀποκρούσας αὐτὸν ἀπέθανεν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως μαρτυρικὸν θάνατον. Ἐν Θεσσαλονίκῃ ὡσαύτως, ἐν τῇ πύλῃ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, τῇ 28 Ἰουλίου 1777 ἀπηγχονίσθη ὁ νεομάρτυς **Χριστόδουλος**, διότι, θελήσας ν' ἀποτρέψῃ Βουλγαρόν τινα ἀπὸ τοῦ ἰσλαμισμοῦ, εἰς ὃν παρεσύρθη, προῦκάλεσε τὴν ὀργὴν τῶν Γενιτσάρων, οἵτινες ἠνάγκαζον καὶ αὐτὸν νὰ γίνῃ Μουσουλμάνος. Μὴ στέργοντα δ' ἐμαστίγωσαν σκληρῶς καὶ ὕστερον ἀπηγχόνισαν. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (1777) ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Ἀγκύρᾳ ἐμαρτύρησε καὶ ὁ μάρτυς **Ἀναστάσιος**, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων, οἵτινες κατεδικάσθησαν εἰς βασάνους καὶ θάνατον, ἔνεκα τῆς μισαλλαδοξίας καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ τῶν Τούρκων καὶ τῆς ἐπιμόνου αὐτῶν προσπαθείας πρὸς ἐξισλαμισμὸν τῶν χριστιανῶν ²⁾. Κατὰ τὴν ἐπο-

1) **Ν. Μαρτυρολόγιον**, σ. 110-3. **Δουκάκης**, Β, 88-92. I, 372-7. **Δ. Γρ. Καμπούρογλου**, Ἱστορία Ἀθηναίων, σ. 177. Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων, Α, 273-8. Κανὼν καὶ βίος τοῦ νέου μάρτυρος Ἀντωνίου τοῦ Ἀθηναίου, ἐν Μόσχᾳ 1776.
2) **Νέον Μαρτυρολόγιον**, σ. 196-200. **Δουκάκης**, Δ, 1982, 428. Θ, 116.

χήν δ' εκείνην τῆς ἐντάσεως τοιαύτης προσπάθειάς, ἐτελεύτησε μαρτυρικῶς τὸν βίον καὶ ὁ ἅγιος **Κοσμάς** ὁ Αἰτωλός, ὅστις διὰ τῆς ἀξιοθαυμάστου αὐτοῦ ἱεραποστολικῆς δράσεως ἀνέκοψε τὸν ἐξισλαμισμὸν τῆς Ἡπείρου. Συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων εἰς τὸν τότε σατράπην τῆς Ἡπείρου, ὠδηγήθη ἐνώπιον αὐτοῦ εἰς Βεράτιον, ἀλλ' ἐνεποίησεν εἰς αὐτὸν τοιαύτην ἐντύπωσιν ὥστε οὐ μόνον ἐλεύθερος ἀφέθη, ἀλλ' ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ὡς δῶρον θρόνιον, κεκαλυμμένον διὰ μεταξωτοῦ ὑφάσματος, ἔν' ἀπ' αὐτοῦ κηρύττη. Οἱ ἐχθροὶ ὅμως τοῦ Χριστιανισμοῦ κατηγοροῦσαν πάλιν αὐτὸν πρὸς τὸν Κούρτ πασᾶν, ὅτι γίνεται παραίτιος ζημίας εἰς τὸ Κράτος, διότι διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ σφραῖσθεν αὐτοῦ τὸν λαόν, ὅστις ἀφίνει ἀκαλλιεργήτους τοὺς ἀγρούς καὶ δὲν ἀποδίδει φόρους. Ὁ Κούρτ πασᾶς διέταξε τὸν εἰσπράκτορα τῶν φόρων νὰ προτρέψῃ τὸν Κοσμᾶν, ὅπως ἀπέλθῃ ἐξ Ἡπείρου, ἐκείνος ὅμως συλλαβῶν, διέταξε τὴν θανάτωσιν αὐτοῦ. Ὁ ἅγιος Κοσμάς ὠδηγήθη εἰς τι δάσος παρὰ τὸ χωρίον Κολικούνταση (Μουζακία παρὰ τὸν Αὐλῶνα καὶ τὸ Δυρράχιον) καὶ προσδεθείς εἰς δένδρον ἤκουσεν ὅτι ἐμελλε νὰ θανατωθῇ. Ἀταράχως ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀναφωνήσας τὸ τοῦ ψαλμοῦ «διήλθομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν», ὑπέμεινε τῇ 24 Αὐγούστου 1779 μετὰ θαυμαστῆς καρτερίας τὸν μαρτυρικὸν θάνατον ¹⁾.

Τῇ 20 Ἰανουαρίου 1782 ἐμαρτύρησεν ἐν Πάτραις ὁ ἐξ Ἡπείρου καταγόμενος **Ζαχαρίας** μετὰ φρικτὰς πολλῶν ἡμερῶν βασάνους, ἃς προβλέπων ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ καὶ

1) *Τρ. Εὐαγγελίδου*, Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, (1714—1779) βίος καὶ ἔργα αὐτοῦ, Ἐν Βόλῳ 1912 (ἴδε αὐτόθι τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν). *Echos d' Orient* IX, 349. *Μ. Πρωτοσυγγέλλου* Ἀθηναγόρα, Θανάσης Βάγιας, Ἐ Κ)Πόλει 1921, σ. 31 ἐξ. 53 ἐξ.

ἀποτρέπων αὐτὸν ἀπὸ τοῦ μαρτυρίου, ἔλεγε τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα, «ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ πολέμου (τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὁρλώφ) ὅπου ἤλθον οἱ Ἀλβανῖται εἰς τὸν Μωρέαν, ἔμαθαν τοὺς ἐντοπίους τούρκους τούτους τρόπους τυραννίας διὰ νὰ παιδεύουν τοὺς Χριστιανούς, ὅπου κατὰ ἀλήθειαν ὅσα ἀκούομεν εἰς τοὺς βίους τῶν παλαιῶν Μαρτύρων δὲν εἶναι τίποτε, ἀναφερόμενα εἰς ταῦτα τῶν ἐπαράτων Ἀλβανιτῶν». Ὅντως δὲ οἱ καταδικάσαντες τὸν νεομάρτυρα **Ζαχαρίαν** ἀπεφάσισαν νὰ τὸν βάλουν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ τρεῖς φοραῖς τὴν ἡμέραν νὰ τὸ εὐγάνουν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ νὰ τὸν ραβδίξουν ἀσθηρῶς ἕως ὅπου ἢ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πίστην τους ἢ νὰ ξεψυχήσῃ βασανιζόμενος· εἶπαν δὲ νὰ μὴ χυθῇ αἷμα ἀπὸ αὐτὸν διὰ νὰ μὴ ὀρηθήσουν οἱ Χριστιανοὶ νὰ παίρνουν τὰ αἱματωμένα χρώματα καὶ γίνῃ διὰ τοῦτο ταραχὴ καὶ ἐπαναστάσις μετὰ τὸ νὰ ἐμποδίζονται καὶ ἐβρίζονται ἀπὸ ἡμᾶς». Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐξετελέσθη κατὰ τὸν ὅρον φρικτῶδη ἐπὶ ἡμέρας πολλάς, καθ' ἃς ὁ μάρτυς τοῦ Χριστοῦ ἔδειξεν ὑπερθαύμαστον καρτερίαν, ἀποθανὼν τέλος ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. ¹⁾

Τῇ 27 Ἰανουαρίου 1784 ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐμαρτύρησεν ὁ **Δημήτριος** εἰκοσιπενταετῆς νεανίας, ὃν οἱ Τούρκοι προσπάθησαντες πολλάκις νὰ ἐξισλαμίσωσι καὶ μὴ ἐπιτυχόντες, ἐσυκοφάντησαν ὡς πληγώσαντα διὰ μαχαίρας Τούρκον τινα. Ὁ Μ. Βεζύρης, εἰς ὃν κατηγγέλθη, ἀπεφάνθη ὅτι ὁ Δημήτριος ὄφειλε ἢ ν' ἀποδεχθῇ τὸν Ἰσλαμισμὸν ἢ νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον. Ὁ μάρτυς μετὰ γενναϊότητος ἐδήλωσεν, ὅτι ἐπιθυμεῖ ν' ἀποθάνῃ Χριστιανός, μάταια δὲ ὑπῆρξαν καὶ αἱ ὀλακείαι καὶ αἱ ἀπειλαὶ τῶν Τούρκων. Καταδικασθεὶς ποικιλοτρόπως ὑπέστη τὸν

1) *Ν. Μαρτυρολόγιον*, σελ. 208—211. *Δουκάκης*, Α, 465—470.

δι' ἀποκεφαλισμοῦ θάνατον. Ὁ ἐκ Μυτιλήνης **Θεόδωρος** ἐξοργισθεὶς ποτὲ καὶ προσελθὼν εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ὑπέστη δ' ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ τῇ 30 Ἰανουαρίου 1784 μαρτυρικὸν θάνατον ἀπαγχονισθεὶς. Ὑπὸ παρομοίας περιστάσεις εὐρεθεὶς καὶ ὁ ἐκ Βουλγαρίας **Ἰωάννης**, δεκαοκταετῆς νεανία, εἰσῆλθε τῇ 5 Μαρτίου 1784 εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, οἱ δὲ Τούρκοι ἀπεκεφάλισαν αὐτὸν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ναοῦ. ¹⁾

Κατὰ τὸν αὐτὸν, πρὸς τὸν ἀνωτέρω νεομάρτυρα, τρόπον καὶ ὁ ἐκ Κρήτης καταγόμενος νεομάρτυς **Μανουὴλ** ἐν ἡλικίᾳ παιδικῇ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐξιλαμισθεὶς διὰ τῆς βίας κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ εἰς Μύκωνον ἔνθα ἐπέστρεψεν εἰς τὸν χριστιανισμὸν καὶ ἀπεκατεστάθη οἰκογενειακῶς, ἀποκτήσας ἑξ τέκνα. Ἐπειδὴ ὁμως ἡ σύζυγος αὐτοῦ προῦδωκε τὴν συζυγικὴν τιμὴν, μετόκησεν εἰς ἕτερον οἶκον, χωρὶς νὰ πράξῃ τι κατ' αὐτῆς. Ἄλλ' ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς, ὑπηρετῶν ἐν τῷ Τουρκικῷ στόλῳ, κατήγγειλε τὸν Μανουὴλ εἰς τὸν Τούρκον πλοίαρχον πολεμικοῦ πλοίου, ὅπερ συνήντησε κατὰ τὸν πλοῦν τὸ πλοίαριον τοῦ Μανουὴλ πλήρες ξύλων, πλέον ἀπὸ Σάμου εἰς Μύκωνον, ὅτι ὑπῆρξέ ποτε Μουσουλμάνος. Ὁ Μανουὴλ προσαχθεὶς πρὸ τοῦ πλοίαρχου ἐδήλωσεν ὅτι ἐκ γενετῆς ἦτο Χριστιανὸς καὶ τοιοῦτος παραμένει, ἀφηγηθεὶς πῶς ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ βιαίως ἐξιλαμίσθη, «Χριστιανὸς, εἶπεν, ἐγεννήθην, Χριστιανὸς εἶμαι καὶ Χριστιανὸς θέλω ν' ἀποθάνω». Ὑπεβλήθη εἰς ἀνεκδιηγήτους βασάνους ἐντὸς τοῦ πλοίου, μέχρι οὗ ἐπλευσε τυτθὸ εἰς Χίον, ἔνθα ὁ Μανουὴλ παρεδόθη εἰς τὸν ἐκεῖ εὐρισκόμενον Τούρκον ναύαρχον, ὡς ἀποστάτης τοῦ Ἰσλαμισμοῦ. Ὁ ναύαρχος ἀμέσως διέταξε τὴν θα-

1) Αὐτόθι, Α, 605—660. Γ, 89. *Ν. Μαρτυρολόγιον*, σ. 211. 4.

νάωσιν αὐτοῦ, κατεσφάγη δὲ ὡς πρόβατον ὁ νεομάρτυς τῇ 15 Μαρτίου 1792 ὑπὸ ἀγρίου Τούρκου ¹⁾. Ἐκ Κρήτης δὲ κατήγετο καὶ ἐν Κρήτῃ ἐμαρτύρησε τῷ 1793 ὁ νεομάρτυς **Μύρων**, νέος σεμνὸς καὶ χρηστότατος, μὴ στέφας νὰ δεχθῇ τὸν Ἰσλαμισμὸν ²⁾.

Ἐξ Θεσσαλονίκης καταγόμενος καὶ ἐν Σμύρνῃ ἐξιλαμισθεὶς ὁ **Ἀλέξανδρος**, ἐπισκεφθεὶς μάλιστα τὴν Μέκκαν καὶ εἰς τὸ τάγμα τῶν Δερβισιδων εἰσαχθεὶς, αἴφνης ἤρξατο δριμύτατα ἐλέγχων τὴν ἀπηνεστάτην τῶν Τούρκων τυραννίαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων, περιοδεύων ἐπὶ 18 ἔτη ἀνὰ τὰς ὑποδούλους χώρας. Ἐν Σμύρνῃ δ' εὐρισκόμενος ἐδήλωσε πρὸς τὸν διοικητὴν αὐτῆς ὅτι ἦτο Χριστιανὸς ἐκ γενετῆς καὶ Χριστιανὸς ἐπεθύμει ν' ἀποθάνῃ, ἀποπτύων τὸν Ἰσλαμισμὸν. Ἡ Σμύρνη δλόκληρος συνεταράχθη ἐκ τῆς δηλώσεως ταύτης, μάταια δὲ ὑπῆρξαν αἱ ἐπιμονοὶ προσπθεαὶ τῶν Τούρκων ὅπως μεταπεσθῇ ὁ Ἀλέξανδρος. Τῇ 26 Μαΐου 1794 ἐτελεύτησεν οὗτος μαρτυρικῶς ἀποκεφαλισθεὶς ³⁾.

Ἐνδεκαετῆς τὴν ἡλικίαν ἐξιλαμισθεὶς ὁ **Μῆτρος**, ἀπέκτησε πλοῦτον καὶ δούλους πολλοὺς καὶ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπάρχου (μπροχώραγα) ἀνῆλθεν. Ἐπιστρέψας ὁμως εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἐκρύβη μὲν ἐπὶ δεκαετίαν, ἀλλ' εἰς τὸν Μυστρᾶν τῆς Πελοποννήσου μεταβάς ἀνεγνωρίσθη καὶ κατηγγέλθη ὑπὸ τινων Τούρκων, ὑπέστη δ' ἐν Τριπόλει τῇ 22 Μαΐου 1794 μαρτυρικὸν θάνατον. Ἡ τουρκικὴ ἀσυνειδησία ἐξεδηλώθη ἰδιαζόντως ἐν τῷ μαρτυρικῷ θανάτῳ τοῦ ἐκ Βουλγαρίας **Ἀναστασίου**, ὅστις, ἐργαζόμενος ἐν Θεσσαλονίκῃ παρὰ τινι Τούρκῳ, θελήσαντι νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς

1) Αὐτόθι, σελ. 214. *Λουκάκης*, Γ, 256—9.

2) Αὐτόθι, Γ, 328—9. *Ν. Μαρτυρολόγιον*, σ. 216.

3) Αὐτόθι, σ. 217. *Λουκάκης*, Ε, 464—9.

πέλεως ἀφορολόγητους τουρκικὰς ἐνδυμασίας καὶ παρακαλέσαντι αὐτὸν νὰ φορέσῃ μίαν ἐξερχόμενος τῆς πόλεως, ἐπράξε μὲν τοῦτο, ἀλλ' ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ εἰσπράκτορος τῶν φόρων ἂν ἐπλήρωσε τὸν κεφαλικὸν φόρον, θρουβηθεὶς εἶπεν ὅτι εἶναι Τοῦρκος. Ἦρξεσε τοῦτο ἵνα ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς ὑποστῇ θηριώδεις βασάνους πρὸς ἐξισλαμισμὸν, ἀλλὰ μετὰ θαυμαστῆς ψυχικῆς καὶ σωματικῆς καρτερίας τὰς βασάνους ὑπομείνας καὶ τὴν χριστιανικὴν πίστην ὁμολογῆσας τῇ 8 Αὐγούστου 1794 μαρτυρικῶς τὸν βίον ἐξέλιπε ¹⁾.

Ἐκ Λευκωσίας τῆς Κύπρου μαρτυρῶντος ὁ μάρτυς **Πολύδωρος** καὶ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἐκπαιδευθεὶς μετέβη χάριν ἐμπορίας εἰς Κάιρον τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ γνωρισθεὶς μετὰ τινος ἀποστάτου τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ὡς γραμματεὺς ὑπ' αὐτοῦ προσληφθεὶς ἐπέσθη ἡμέραν τιὰν παράποτον νὰ δηλώσῃ ὅτι καὶ αὐτὸς ἀρνεῖται μὲν τὸν χριστιανισμὸν, δέχεται δὲ τὸν ἰσλαμισμὸν. Ἐπανελθὼν εἰς ἑαυτὸν ἐκλαίει ἐπὶ τῷ παθήματι, φυγὼν δ' ἐξ Αἰγύπτου μετέβη εἰς Βηρυτόν, ἐξωμολογήθη εἰς τὸν Ἀρχιερέα τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ, ἐνουθετήθη προσηκόντως καὶ ἀπεστάλη εἰς τινα Μονὴν τοῦ Λιβάνου. Ἀλλ' ἐπειδὴ μαθόντες ταῦτα οἱ Τοῦρκοι ἐξηγγέρθησαν κατὰ τοῦ Ἀρχιερέως, ἔφυγεν ἐκ Βηρυτοῦ καὶ μετέβη εἰς Πτολεμαῖδα τῆς Παλαιστίνης, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τὰ μαρτυρήσῃ ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ὁ Μητροπολίτης Πτολεμαΐδος συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ πράξῃ τοῦτο ἐν Κάιρῳ, ἀλλὰ προσπαθήσας νὰ μεταβῇ ἐκεῖ ὁ Πολύδωρος καὶ μὴ δυνηθεὶς, πολλοὺς δὲ διελθόντων τόπους κατήντησεν εἰς Σμύρνην, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ ἐκεῖ Τοῦρκοι ἦσαν σφόδρα ἐξηρεθισμένοι ἐκ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Μὴ θέλων νὰ προκαλέσῃ μείζονα ἐρεθισμὸν,

1) Αὐτόθι, Ε, 473-6, Η, 141-3 Ν. *Μαρτυρολόγιον* 724.

καὶ κίνδυνον τῶν Χριστιανῶν μετέβη εἰς Χίον. ἔνθα, κατὰ τὰς ὁδηγίας πνευματικοῦ τινος, παροσκευάσθη εἰς τὸ μαρτύριον διὰ νηστείας καὶ προσευχῆς ἐπὶ τεσσαρτάκοντα ἡμέρας, ἐχρίσθη δὲ Ἁγίου Μύρου καὶ κοινωνήσας τῶν ἀγαθῶν Μυστηρίων ἀπέπλευσεν εἰς Νέαν Ἐφεσον, ὅπου ἐκεῖ ὑποστῆ τὸ μαρτύριον. Προσῆλθεν εἰς τὸν Τοῦρκον ἱεροδασκτὴν καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἀφειδίας ἀπεκάλυψεν ἑαυτὸν ὡς Χριστιανόν. Ὁ δασκτὴς μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν προσεπάθησε διὰ κολακειῶν καὶ προτροπῶν νὰ μεταπέσῃ αὐτὸν, ὑπέβαλεν εἰς σκληρὰς βασάνους, πλίνθους καὶ σκευὴ μαγειρικὰ καὶ σύρμα πετυρακτωμένα διατάξας νὰ ἐπιτίθενται ἐπὶ τοῦ σώματός του ἢ νὰ εἰσάγονται εἰς αὐτό. Ἀλλ' ὁ μάρτυς μετ' ἀκαταβλήτου σθένους ὑπέμεινε ταῦτα πάντα ὁμολογῶν τὴν χριστιανικὴν πίστην. Ἀπεβίωσε δ' ἐκ τῶν σατανικῶν ἐκείνων βασάνων τῇ 3 Σεπτεμβρίου 1794, προκαλέσας τὴν κατάπληξιν τῶν Τοῦρκων καὶ ἐπισχύσας τοὺς χριστιανοὺς ¹⁾.

Ἐν τῷ χωρίῳ Καρατζασοῦ τῆς Ἐπαρχίας Ἡλιοπόλεως τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1794 ἐμαρτύρησεν ὁ μάρτυς **Γεώργιος** ἐκ Φιλαδελφείας καταγόμενος, ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις. Μὴ θελήσας νὰ πληρώσῃ ἐπὶ τῷ ἐκ πτώσεως θανάτῳ ἑνὸς τῶν συντρόφων αὐτοῦ πρόστιμον, ἐπιβλήθην ὑπὸ τοῦ Τοῦρκου δικαστοῦ ἐπὶ πάντας τοὺς συγχωρίτας, καθ' ἣν εἶχον οἱ Τοῦρκοι συνήθειαν, εἶπεν ἐν παραφορᾷ ὅτι εἶναι Τοῦρκος. Ἀμέσως δὲ συλληφθεὶς περιετμήθη. Ἀλλὰ φεύγων μετέβη εἰς Ἁγίον Ὄρος καὶ διατρίψας ἐκεῖ ἐφ' ἰζανόν, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἀνωτέρω χωρίον, ἐν ᾧ ὁμολόγησε τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Οἱ Τοῦρκοι ὑπέβαλον αὐτὸν εἰς φοβερὰς βασάνους, ἐώρησαν, λέγει ὁ συντάκτης τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ, κατεπάνω του ὡσὰν θηρία ἀνήμερα καὶ βάνοντές

1) Αὐτόθι σ. 254 39. *Δουκῆς*, Θ. 61-69.

τον εἰς τὴν φυλακὴν, ὡς τὴν ἡμέρας ἀκολούθως ἐβασάνιζον αὐτὸν μὲ διαφόρους παιδείας. Ἐτάνυσαν τόσον πολὺ τοὺς πόδας του εἰς τὸ ξύλον ὅπου ἐκινδύνευσαν νὰ σχισθῶσι τὰ σκέλη του, ἔφεραν τάσι πυρωμένον πολὺ καὶ τοῦ ἐφόρεσαν ὡσάν σκούφιαν εἰς τὴν κεφαλὴν του, ἐτύλιζαν μὲ ἓνα σχοινίον ὀλόγουρα τὴν κεφαλὴν του καὶ τὸ ἔστρεφαν μὲ ἓνα ξύλον ὡσάν ἐργάτην καὶ ἔσφιζαν τόσον τὴν κεφαλὴν του ὅπου εὐγῆξαν οἱ βολβοὶ τῶν ὀφθαλμῶν του ἔξω ἀπὸ τὸν τόπον τους. Ἄλλ' ὁ γενναῖος στρατιώτης, καὶ μισοπεθαμένος ὢν ἀπὸ τὰ τοιαῦτα, ἐφώναξε, εἶπε καὶ ἄν μὲ κάμειτε ἐγὼ δὲν ἀνοῦμαι πλέον τὴν πίστιν μου, Χριστιανὸς γεννήθηκα, Χριστιανὸς εἶμαι, Χριστιανὸς θέλω νὰ ἀποθάνω». Οὕτω δὲ ἀπέθανε μαρτυρικῶς, ἀποκεφαλισθεὶς ¹⁾).

Τῆ 27 Φεβρουαρίου 1795 ἐμαρτύρησεν ἐν Μυτιλήνῃ ὁ μάρτυς **Θεόδωρος** ὁ νέος, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καταγόμενος. Ἐν νεαρῇ ἡλικίᾳ ὑπηρετῶν παρὰ τινι ζωγράφῳ καὶ ἐν τοῖς Σουλτανικοῖς Ἀνακτόροις ἐργαζόμενος παρεσύρθη εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν. Ἀλλὰ δραπέτεύσας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀποκατασταθεὶς πάλιν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει, κατέφυγεν εἰς Χίον, ἐπιθυμῶν διὰ τοῦ μαρτυρίου ν' ἀποπλύνῃ τὸ εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν ὀλισθημα. Ἐν Χίῳ ἐπεδόθη εἰς προσευχὴν καὶ μελέτην, ἰδίως τῶν νεωτέρων μαρτυρίων, ἐξ ὧν τὸ τοῦ ἁγίου Πολυδώρου, μεγίστην αὐτῷ ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν. Κατὰ τὰς ὁδηγίας εὐσεβοῦς καὶ ζηλωτοῦ μοναχοῦ παρασκευασθεὶς πρὸς τὸ μαρτυρίον μετέβη εἰς Μυτιλήνην, ἔνθα μετὰ παρηρησίας ὁμολόγησε τὴν χριστιανικὴν πίστην ἐνώπιον τοῦ Τούρκου ἱεροδικαστοῦ, ἀρνήθει καὶ καταφρονήσας τὸν Ἰσλαμισμὸν. Ἐρρίφθη δέσμιος εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπου πᾶς Τούρκος εἶχεν ἀδειαν νὰ εἰσέρχηται καὶ νὰ ραβδίξῃ αὐτὸν, ὑπέστη

1) Αὐτόθι, I. 30—32. Ν. Μαρτυρολόγιον, σελ. 339—40.

ἐκτὸς τῶν ραβδισμῶν καὶ ἄλλας κακώσεις τῶν θηριογνομόνων βασανιστῶν, οἵτινες καὶ πετυρακτωμένους πλίνθους ἐπὶ τῶν μηνίγγων αὐτοῦ ἔθετον καὶ τὸν τράχηλον διὰ σχοινίαν συνέσφιγγον καὶ τοὺς ὀδόντας συνέτριβον, εἰσάγοντες ξύλα εἰς τὸ στόμα του. Ἐπὶ πολὺ ἐξηκολούθησαν αἱ ἐπώδυνοι βάσανοι, ἐπισκέφθη δὲ αὐτὸν νεαρός τις Θεσσαλονικεύς, Γεώργιος ὀνόματι, σκοπίμω; προκαλέσας τὴν φιλικίαν αὐτοῦ καὶ παραμείνας μετὰ τοῦ μάρτυρος πρὸς παραμυθίαν. Τέλος ἐξήχηθη ἐκ τῆς φυλακῆς ὁ μάρτυς καὶ μετὰ σκληροῦς ραβδισμοῦς ἤχθη εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης ἀπαγχονισθεὶς. Ὅτε τὸ πρῶτον ἐκρεμάσθη ἐκ τοῦ τραχήλου ἐκώπη τὸ σχοινίον καὶ ἔπεσεν ὁ μάρτυς, πληγωθεὶς εἰς τὸν πόδα. Ἐκρεμάσθη τὸ δεύτερον καὶ ἀπεπνίγη. Οἱ δὲ Χριστιανοὶ ἔσπευσαν κόπτοντες τεμάχια τοῦ χιτῶνος αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ ἐκ τῆς πληγῆς ρέον αἷμα βάπτοντες. Τῆ ἀδείᾳ δὲ τῶν Τούρκων ἔθασαν το λείψανον αὐτοῦ μετὰ τιμῶν ¹⁾).

Σκληρότατος ὑπῆρξεν ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τῆς Βουλγαρίδος **Χρυσῆς** (Ζλάτα), ἥτις μὴ πειθομένη νὰ δεχθῆ τὸν Ἰσλαμισμὸν, εἰς ὃν καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν γονέων αὐτῆς προετρέπετο, πρὸς ἐξιλέωσιν ἀγρίου τούρκου, ἐρασθέντος αὐτῆς τῆ 13 Ὀκτωβρίου 1795, ἐξεδάρη ζῶσα καὶ εἶτα κατεμελίσθη. Τῆ 24 Ἀπριλίου 1795 ἐτελειώθη ἐν Μαγνησίᾳ ὁ μάρτυς **Νικόλαος**, ὅστις εὕρισκόμενος μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν ὑπηρεσίᾳ τούρκου ἀγᾶ παρὰ τὴν κομόπολιν Γραγιάνιοι, εἰκοσιδιετῆς ὢν τὴν ἡλικίαν καὶ θελήσας νὰ νυμφευθῆ μετέβη εἰς Μαγνησίαν φορῶν, τιμῆς ἔνεκεν, ὡς ὑπάλληλος τούρκου ἀγᾶ, τουρκικὰ ὑποδήματα καὶ ἐρυθρὸν φέσιον, ἐνῶ δὲν ἦσαν ταῦτα ἐπιτετραμμένα εἰς τοὺς Χριστιανούς. Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ διοικητοῦ τῆς Μαγνησίας κατήγγελλαν αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ, προσεπάθησε δὲ ὁ διοικητῆς

1) Αὐτόθι, 240—58. Δουκάκης Β, 285—7.

παντί τρόπῳ ὅπως πείσῃ αὐτὸν ν' ἀσπασθῆ τὸν Ἰσλαμισμὸν, ἀφοῦ ἤδη ἐφόρει ὑποδήματα καὶ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τουρκικὰ. Ὁ νεαρὸς Χριστιανὸς εὐρέθη ἀπροόπτως πρὸ μεγίστου κινδύνου, ἀρνηθεὶς δὲ νὰ δεχθῆ τὸν Ἰσλαμισμὸν ὑπεβλήθη εἰς σωματικὰς καὶ ἠθικὰς βασάνους. ἀλλ' ἀκλονήτως ἐμμένει ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καταλαιπωρηθεὶς, ἐξέπνευσεν ἐν μέσῳ τῶν βασάνων, δοξάζων τὸν Θεὸν ὅτι ἠξιώθη τοῦ μαρτυρίου ¹⁾).

Μὴ θελήσας νὰ ἐξωμώσῃ τὴν χριστιανικὴν πίστιν τῇ 14 Νοεμβρίου 1800 ἀπηγγονίσθη ἐν Ρόδῳ ὁ νεομάρτυς **Κωνσταντῖνος**, ἀφοῦ πρῶτον ὑπεβλήθη εἰς πολυειδῆ καὶ κρικτὰ βασανιστήρια. Τῇ 1 Ἀπριλίου 1801 ἐν Νέᾳ Ἐφέσῳ ἀπεκεφαλίσθη ὁ νεομάρτυς **Γεώργιος**, διότι παρασυρθεὶς εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν, ἀπέπνευσεν αὐτὸν ἕστερον, φυγὼν ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ εἰς Σάμον. Οἱ ἐν Νέᾳ Ἐφέσῳ συμπολιταὶ αὐτοῦ, κατορθώσαντες νὰ λάβωσιν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἄδειαν, ἤρξαντο κίττοντες ναόν, ἀλλ' οἱ τῶν μερῶν ἐκείνων Τούρκοι θέλοντες νὰ παρακωλήσωσι τὴν ἀνέγερσιν αὐτοῦ, διέδωκαν, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ἐφόνευσαν τὸν Γεώργιον. Οὗτος ἀνευρεθεὶς ἐν Σάμῳ συνελήφθη καὶ ἀπήχθη εἰς Νέαν Ἐφεσον, βιαζόμενοι νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν. Κατορθώσας πάλιν νὰ φυγαδευθῆ εἰς Σάμον, συνελήφθη καὶ ἐπιμένων εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἐρρίφθη εἰς τὰ δεσμά. Οἱ δημογέροντες Σάμου ἐξαγοράσαντες αὐτὸν ἠλευθέρωσαν. Ἐπειδὴ ὁμως ἐξηκολούθουν αἱ ἀνωμαλίας ἐν Νέᾳ Ἐφέσῳ, ὁ Γεώργιος, ἀπομακρύνας καταλλήλως τὰ τέκνα αὐτοῦ, ὅπως προφυλάξῃ αὐτὰ ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ φανατισμοῦ, παρουσιάσθη πρὸ τοῦ Τούρκου ἱεροδίακονοῦ καὶ ὁμολογήσας τὴν χριστιανικὴν πίστιν κατεδικάσθη εἰς τὸν δι' ἀποκεφαλισμοῦ θάνατον. Ἐκ Σμύρνης κα-

1) Αὐτόθι, Δ, 402—5. *N. Μαρτυρολόγιον*, 1ελ. 261—2.

ταγόμενος ὁ **Μάρκος** ἐμαρτύρησε τῇ 5 Ἰουλίου 1801 ἐν Χίῳ μετὰ φρικτάς βασάνους, διότι ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ δικαστηρίου καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, ἵνα ἀποφύγῃ τὴν ποινὴν ἐδέχθη τὸν Ἰσλαμισμὸν. Ἀλλὰ τυττόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐφυγεν εἰς Τεργέστην καὶ Ρωσίαν. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν Ἀνατολὴν μετέβη εἰς Νέαν Ἐφεσον, ὅπως ἐκεῖ ὁμολογήσῃ τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Ἐπειδὴ ὁμως ἐξηκολούθησαν αἱ ἐνεκα τοῦ ἀνεγερομένου ναοῦ ταραχαὶ τῶν Τούρκων, πρὸς πρόληψιν νεῦς ἐξεγέρσεως αὐτῶν κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ὁ Μάρκος μετέβη εἰς Χίον, ἐνθα ὑπέστη τὸ μαρτύριον. Διὰ τῆς βίας ἐξισλαμισθεὶς ὁ νεαρὸς **Δημήτριος** ἠρνήθη ἕστερον τὸν Ἰσλαμισμὸν. Οἱ συμπολιταὶ αὐτοῦ, ὡς διηγείται ὁ περιγράψας τὸ μαρτύριον αὐτοῦ Ἀθανάσιος Πάριος, ἐζήτησαν νὰ ἐξαγοράσωσιν αὐτὸν παρὰ τῶν Τούρκων διὰ χρημάτων, φοβηθέντες μήπως δὲν δυνηθῆ νὰ ὑποστῆ τοῦ μαρτυρίου τὰς βασάνους. Ἄλλ' ὁ Δημήτριος, ἀποκρούσας τὴν προσφορὰν ταύτην, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ παρησιάζει ὁμολογήσας τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἐνώπιον πολυαρίθμου τουρκικοῦ ὄχλου τῇ 29 Ἰανουαρίου 1802 ὑπέστη τὸν δι' ἀποκεφαλισμοῦ μαρτυρικὸν θάνατον ¹⁾).

Ἐτερος νεαρὸς Χριστιανὸς ἐξ Ἀδριανουπόλεως καταγόμενος, **Δουκᾶς** ὀνομαζόμενος, δεκαπενταετῆς τὴν ἡλικίαν, περιελθὼν εἰς ἔριδα ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς τινα Τοῦρκον καὶ κτυπήσας αὐτὸν συνελήφθη ὑπὸ τοῦ φανατικοῦ Τουρκικοῦ ὄχλου, κινδυνεύων δὲ νὰ θανατωθῆ, εἶπεν : «ἀφήσατέ με νὰ τουρκεύσω». Ἦρκεσαν οἱ λόγοι οὗτοι ὅπως κατασταλῆ ἁμέσως ἡ ὁμῆ τῶν φανατικῶν Τούρκων, εἰς δὲ τούτων, πλούσιος, ὡς φαίνεται, ὢν, παρέλαβε παρ' αὐτοῦ τὸν Δουκᾶν. Ἄλλ' οὗτος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως τυ-

1) *Δουκᾶκης*, ΙΑ, 363—7, 626—36. Δ. 76—80. ΣΤ, 30—21.

πτόμενος προσεπάθησε νὰ διαφύγη διὰ πινος ἐμπορίου ἐκ Ζαγοράς, κατ' ἣν τῶς ὑπηρετῆται, ὅστις προὐκάλεσε καὶ τὴν ἐπέμβασιν τῆς Ρωσικῆς Πρεσβείας. Ἄλλ' ὁ κατέχων τὸν Λουκᾶν Τοῦρκος ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἠθέλησε ν' ἀποδώσῃ αὐτὸν, ἔδρασε μάλιστα τὰς χεῖρας του καὶ διὰ τῆς βίας περιέταμεν. Ἡ Ρωσικὴ Πρεσβεία, ἀναστέλλασα πᾶσαν ἐνέργειαν περὶ ἀποδόσεως τοῦ Λουκᾶ ἵνα μὴ ἐξερθεῖσθῇ ὁ Τουρκικὸς ὄχλος, ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ἐδέχετο αὐτὸν ἐὰν μόνος κατῴρθου νὰ διαφύγη. Πράγματι δὲ κατῴρθωσε νὰ πράξῃ τοῦτο ὁ Λουκᾶς καὶ νὰ φυγαδευθῇ εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἐνθα καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ μαρτυρίου, μετέβη κατὰ Μάρτιον τοῦ 1802 εἰς Μυτιλήνην. Ἐκεῖ εὔρε τους Τούρκους λίαν τεταραγμένους, διότι ὀλόκληρος Τουρκικὴ οἰκογένεια, ἐξ ὀκτῶ προσώπων, προσελθούσα εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἐδραπέτευσεν. Ὁ Μητροπολίτης Μυτιλήνης καὶ οἱ δημογέροντες ἀνεκρίνοντο ἐν τῷ δικαστηρίῳ περὶ τῆς φυγαδευθείσης οἰκογενείας, ὅποτε ἐφανισθεὶς ὁ Λουκᾶς ἐζήτησε τὴν εὐλογίαν τοῦ Μητροπολίτου καὶ ὁμολόγησε τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Οἱ παριστάμενοι Τοῦρκοι ὤρμησαν κατ' αὐτοῦ ὡς ἄγρια θηρία καὶ ἔρριψαν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν, διότι ἐπέμεινε ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ὁ Μητροπολίτης διέταξε δεήσεις ἐν πᾶσι τοῖς ναοῖς «ὑπὲρ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Λουκᾶ», κατὰ τινα δὲ ἀνάκρισιν τούτου, ὁ Τοῦρκος ἱεροδικαστὴς εἶπε πρὸς τοὺς παρισταμένους λοιποὺς Τούρκους, ἐναφερόμενος καὶ εἰς τὴν φυγαδευθεῖσαν οἰκογένειαν, «αὐτὰ τὰ πράγματα ἄλλος δὲν τὰ κάμνει παρὰ ὁ δεσπότης καὶ οἱ γέροντες, αὐτοὶ κάμνουν τοὺς Τούρκους Ρωμαίους (=Χριστιανούς) καὶ μᾶς προσενοῦν τόσῃν ἀτιμίᾳ». Ἡπειλεῖτο δὲ γενικὴ σφαγὴ τῶν Χριστιανῶν, ἧτις μόλις προελήφθη, ἀποδειχθέντος ὅτι ὁ Λουκᾶς μετέβη εἰς Μυτιλήνην ἕξωθεν. Οὐχ ἦττον κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μαρτυρίου τοῦ Λουκᾶ, οἱ Χριστιανοὶ ἐκ φόβου

ἐκρύβησαν, διότι ἀπεφασίσθη νὰ θανατωθῇ πᾶς ὅστις ἐμελλε νὰ προσεγγίσῃ τὸ λείψανον αὐτοῦ. Ἐν μέσῳ δὲ φρικτῶν βασάνων τῇ 25 Μαρτίου 1802 ἐξέπνευσεν ὁ νεομάρτυς¹⁾.

Τῇ 23 Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπηγγονίσθη παρὰ τὴν Πέργαμον ὁ ἐκ Βουλγάρων **Δάζαρος**, βουκόλος, μὴ θελήσας νὰ ἐξισλαμισθῇ, τῇ δὲ 14 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ δεκαοκταετής **Ἰωάννης**, χρυσοκόμος, μὴ θελήσας νὰ συζευχθῇ τὴν ἐρασθεῖσαν αὐτοῦ Τουρκίδα, ἐπέετο νὰ δεχθῇ τὸν Ἰσλαμισμὸν, ἀλλ' ἐμμείνας ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει ἀπεκεφαλίσθη, σκληρῶς βασανισθεὶς. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐμαρτύρησεν ἐν Προύση μετὰ πινὰς ἡμέρας, 28 Μαΐου 1802, ὁ ἱερομόναχος **Ζαχαρίας**. Ἐν Σμύρνῃ ὁ δεκαοκταετής **Ἰωάννης**, διακρινόμενος ἐπὶ τῇ εὐσεβείᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ ἀποστροφῇ πρὸς τοὺς Τούρκους, συλληφθεὶς ὑπ' αὐτῶν βιαίως ἐξισλαμίσθη. Συναντηθεὶς ὁμως μετὰ πινος συγγενοῦς αὐτοῦ καὶ χαιρετίσας αὐτὸν δὲν ἀντεχαιρετίσθη, διότι ἦτο «Τοῦρκος». Τοῦτο ἤρκεσε νὰ προσέλθῃ ὁ Ἰωάννης εἰς τὸν ἱεροδικαστὴν, νὰ ὁμολογήσῃ τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ μετ' ἀπεριγράπτους βασάνους τῇ 29 Μαΐου 1802 νὰ ὑποστῇ μαρτυρικὸν θάνατον. Οἱ Τοῦρκοι ἐπώλησαν τὸ λείψανον αὐτοῦ εἰς τοὺς Χριστιανούς ἀντὶ 3400 γροσίων. Ἐν Τριπόλει τῆς Πελοποννήσου τῇ 14 Ἀπριλίου 1803 ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον ὁ **Δημήτριος**, ὡς ὑβριστὴς δῆθεν τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας. Ὁ δὲ μοναχὸς **Ἰλαρίων**, βιαζόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων ν' ἀσπασθῇ τὸν Ἰσλαμισμὸν καὶ μὴ στέργων, ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τῇ 20 Σεπτεμβρίου 1804 ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 11 Μαΐου 1806 ὁ νεομάρτυς **Ἀργύρης** ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Γεντσαρῶν, διότι ἐλέγ-

1) Αὐτόθι, Γ, 376—97.

ξας Χριστιανόν τινα ἐξισλαμισθέντα, ἐβιάζετο νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ, ἀλλ' ἔμειναν ἀλλόκλητοι ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει. Δεκαετῆς παῖς, ἐκ Ψαρῶν κατηγορούμενος, ὁ **Γεώργιος**, ἐξισλαμισθεὶς διὰ τῆς βίας, ἐν ἡλικίᾳ 20 ἐτῶν τῇ 20 Νοεμβρίου 1807 ὑπέστη βασάνους καὶ θάνατον μαρτυρικὸν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τῇ 4 Ἀπριλίου τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἐμαρτύρησεν ἐν Σέρραϊς ὁ ἐξ Ἁγίου Ὄρους ἱερομόναχος **Νικητᾶς**, μετὰ παρηρησίας ὁμολογήσας τὴν χριστιανικὴν πίστιν ¹⁾.

Τῷ 1808 ἐξεργάγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ παπᾶ **Εὐθυμίου Βλαχάβα**, σκληρῶς θανατωθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Μετὰ τοῦ Βλαχάβα συνελήφθη ὑπὸ τοῦ τυράννου τούτου καὶ εἰς ἀπειργάπτους ὑπεβλήθη βασάνους, συνεπαγαγούσας τὸν μαρτυρικὸν αὐτοῦ θάνατον ὁ ἅγιος **Δημήτριος**, μοναχὸς ἐκ Σαμαρίνης τοῦ Πίνδου, ὅστις ἀποστολικὸν ἐμφορούμενος ζήλου περιῆλθε κηρύσσει τὴν Θεσσαλίαν ἐν καιρῷ τῆς ἐπαναστάσεως, πρὸς κατευνασμὸν τῶν πνευμάτων. Ἀλλὰ ψευδῶς καταγγελθεὶς ὡς δημεγέτης συνελήφθη καὶ δέσμιος προσήχθη πρὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, προσπαθήσαντος ν' ἀποσπάσῃ παρ' αὐτοῦ ὁμολογίαν περὶ συνενόχων τοῦ Βλαχάβα, ἐννοῶν ὑπ' αὐτοῦ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Θεσσαλίας. Μεταξὺ τοῦ ἁγίου μοναχοῦ καὶ τοῦ αἰμοβόρου σατραπῆ ἀντηλλάγη ὁ ἐξῆς διάλογος.

Ἀλῆ πασᾶς. Ἐκήρυττες τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπομένως τὴν πτώσιν τῆς ἰδικῆς μας θρησκείας καὶ τοῦ Σουλτάνου;

Δημήτριος. Ὁ Κύριός μου δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου

1) Αὐτοῖσι, Δ, 389-97. Ε., 256-60, 472-9. 495-513. ΙΑ' 581-89. Ν. *Μαρτυρολόγιον*, σ. 116-128.

τούτου, αὐτὸς βασιλεύει καὶ θὰ βασιλεύῃ ἐν τῇ αἰωνιότητι. Σέβουμαι τοὺς ἄρχοντας, τοὺς ὁποίους μᾶς ἔδωκε.

Ἀλῆ πασᾶς. Τί φέρεις ἐπὶ τοῦ στήθους σου;

Δημήτριος. Τὴν σεπτὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας.

Ἀλῆς. Θέλω νὰ τὴν ἰδῶ.

Δημήτριος. Εἶναι ἀδύνατον νὰ βεβηλωθῇ, διάταξον νὰ λύσωσι τὴν χεῖρά μου καὶ θὰ σοὶ τὴν προσφέρω.

Ἀλῆς. Οὕτω λοιπὸν ἀποκτανᾶς τὰ πνεύματα; ἀξιοῖς ὅτι εἴμεθα βέβηλοι; Τὸ ὕψος σου ἐμφαίνει ὅτι εἶσαι ἀπόστολος τῶν Ἐπισκόπων, οἵτινες προσκαλοῦσι τοὺς Ρώσους ἵνα μᾶς ὑποδουλώσωσιν ὁμολόγησον τοὺς συνενόχους σου.

Δημήτριος. Συνενοχοί μου εἶναι ἡ συνείδησις καὶ τὸ καθήκον, ἅτινα μὲ ὑποχρεοῦσι νὰ παρηγορῶ τοὺς χριστιανούς καὶ τοὺς διδάσκω νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς νόμους σας.

Ἀλῆς. Εἶπέ εἰς τοὺς δικούς σας νόμους σκύλε, χριστιανέ.

Δημήτριος. Αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀποτελεῖ τὴν δόξαν μου.

Ἀλῆς. Φέρεις, λέγουσι, τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, εἰς ἣν ἀποδίδουσι τερατουργήματα.

Δημήτριος. Εἶπέ θαύματα. Ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου μεσιτεῦει πάντοτε ὑπὲρ ἡμῶν παρὰ τῷ ἀθανάτῳ Υἱῷ αὐτῆς, πάντοτε θαυματουργεῖ καὶ πάντοτε ἐπικαλοῦμαι τὴν ἀντίληψιν αὐτῆς.

Ἀλῆς. Νὰ ἴδωμεν ἂν θὰ σὲ σώσῃ καὶ τώρα. Δήμιοι, βασανίσατέ τον.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους, ἀπαγγελθέντας μετὰ μανίας, οἱ δήμιοι ἀρπάξουσι τὸ θῦμα καὶ ρίπτουσι αὐτὸ εἰς τοὺς πόδας τοῦ τυράννου, ὅστις πτῦει κατὰ τοῦ γενναίου ὁμολογητοῦ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἀποσπᾶσι παρ' αὐτοῦ τὴν ἱερὰν εἰκόνα καὶ ἐμπηγνύουσι βραδέως καλαμίνους

ἀκίδας ὑπὸ τοῦς ὄνυχας τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, δια-
τρυπῶντες καὶ τοὺς βραχίονας αὐτοῦ.

Ὁ μάρτυς ἐν τῇ ὀδύνῃ αὐτοῦ οὐδὲν ἔλεγε κατὰ τῶν
βασανιστῶν, ἐπεκαλεῖτο δὲ μόνον τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου,
«Κύριε ἔλεησον τὸν δοῦλόν σου, Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν,
ἰκέτευε ὑπὲρ ἡμῶν» ! Περαιτωθείσης τῆς διὰ τῶν καλῶν
βασάνου θέτουσι περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κρικωτὴν σιδη-
ρᾶν ἄλυσιν, τὴν ὅποιαν ἰσχυρῶς σφίγγουσι καὶ διατάσσου-
σιν αὐτὸν νὰ ὁμολογήσῃ τοὺς συνενόχους αὐτοῦ. Ἄλλ' αὕτη
θραύεται, χωρὶς ν' ἀποσάσῃ παρ' αὐτοῦ φανεράν ὀδύνην.
Λυπεῖται μόνον ὁ μάρτυς, διότι ἀκοίει τοὺς βασανιστὰς
νὰ ὑβρίζωσι τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν. Ἐπὶ τέλους
οἱ δῆμοι κεκμηκότες ἀναβάλλουσι τὴν συνέχειαν τῶν βασά-
νων εἰς τὴν ῥαπύριον καὶ ρίπτουσι τὸν μάρτυρα εἰς τὰ
βάθη ὑγροῦ δεσμοτηρίου. Κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν βα-
σάνων ὁ μάρτυς ἐκρεμάσθη ἄνωθεν πυρᾶς, ἔχων τὴν κε-
φαλὴν πρὸς τὰ κάτω. Ἡ πυρὰ ἐκ ρηπιδῶν ξύλων ἀπέ-
πνιγεν αὐτὸν καὶ κατέτρωγε τὸ δέρμα τοῦ κρανίου. Φοβού-
μενοι ὅμως οἱ δῆμοι, μὴ ἐκπνεύσῃ ταχέως, ἀποσύρουσιν
αὐτὸν, ρίπτουσι χαμαὶ καὶ θέσαντες ἐπὶ τοῦ στήθους σα-
νίδα πηδῶσιν ἐπ' αὐτῆς ἵνα συντρίψωσι τὰ ὀστά αὐτοῦ.
Ἄλλ' ἐπειδὴ πάντα ταῦτα δὲν ὑπῆρξαν ἱκανὰ νὰ νικήσωσι
καὶ κάμψωσι τὸ φρόνημα τοῦ Χριστιανοῦ μάρτυρος, κτί-
ζουσιν αὐτὸν ἐντὸς τοίχου μετὰ τῆς κεφαλῆς μόνον ἐλευ-
θέρας, πρὸς παρατάσιν δὲ τῶν βασάνων καὶ τῆς ὀδύνης
παρέχουσιν εἰς αὐτὸν καὶ τροφήν. Ὁ μάρτυς ἔχων ἐλευθέ-
ραν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀναπνέων, διαρκῶς προσηύχεται ἐπι-
καλούμενος τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μετὰ κατανύξεως καὶ τέλος
τὴν δεκάτην ἡμέραν τῆς ἀγωνίας αὐτοῦ ἐξέπνευσεν. Ἡ
παρὰ φύσιν καρτερία αὐτοῦ, λέγει ὁ παρακολουθήσας τὸ
μαρτύριον αὐτοῦ E. Pouqueville, κατέπληξε τὴν Ἠπει-
ρον καὶ παρευθῆς ὁ Δημήτριος ὡς ἅγιος ἐδοξάσθη, λόγος

δ' ἐγένετο περὶ θαυμάτων, τελεσθέντων μόνον διὰ τῆς ἐπι-
κλήσεως τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Εἰς τῶν παρακολουθησάν-
των τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Δημητρίου Τοῦρκος ἐκ Κα-
στορίας προσῆλθε μὲν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἐβαπτί-
σθη, ἀλλὰ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐβασανίσθη καὶ
ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ¹⁾.

Τῇ 25 Ἰουνίου 1810 ἐμαρτύρησεν ἐν Σμύρνῃ ὁ νεομάρ-
τυς **Προκόπιος**, ὅστις ἐξισλαμισθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς τὸν
Χριστιανισμὸν. Ὁ ἐκ Κρήτης **Ἰωάννης**, ἀθῶος καὶ σε-
μνὸς νέος, ζῶν ἐν νέα Ἐφέσῳ, κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου
Ἰωάννου (29 Αὐγούστου) εἶχεν ἐξέλθει μετὰ πνικῶν συντρό-
φων αὐτοῦ ἔξω τῆς πόλεως εἰς περίπατον. Κατὰ τὴν ἐπι-
πόδησον εἰς τὴν πόλιν συναντήσαντες αὐτοὺς Τούρκοι τινες
ἐξήτησαν κεφαλικὸν φόρον παρ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐπηκολούθησε
συμπλοκὴ, καθ' ἣν ἐφρονεύθη εἰς τῶν Τούρκων. Ὁ Ἰωάν-
νης, θαρρῶν εἰς τὴν ἀθωότητα αὐτοῦ, δὲν ἐδραπέτευσε,
συλληφθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐνεκλείσθη εἰς φυλακὴν
ἐπὶ 16 ἡμέρας, καθ' ἃς ἐπιέζετο νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν μωα-
μεθανικὴν θρησκείαν ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς εἰς θάνατον κα-
ταδίκης. Ἄλλ' ἐμμένοντας ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει ὑπέμεινε
καρτερικῶς τὰς βασάνους καὶ τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1811 ἐτε-
λεύτησε τὸν βίον μαρτυρικῶς. Ὁ ἐξ Ἄργους ἱατρός **Ἄγγελ-
λης**, ὑπ' ἀκρατήτου πρὸς τὸ μαρτύριον πόθου κατεχόμε-
νος, ὑπέστη αὐτὸ τῇ 3 Δεκεμβρίου ἐν Χίῳ. Τῷ 1814 ὑπέ-
στησαν βασάνους ὡς ὁμολογηταὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως
τρεῖς Χριστιανοί, ὧν ὁ **Εὐθύμιος**, ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντι-
νουπόλει μαρτυρήσας, ὑπῆρξεν ἐξέχουσα προσωπακότης.

1) E. Pouqueville, Histoire de la regeneration de la Grèce, Paris, 1829, I, 294—7. τοῦ αὐτοῦ Voyage dans la Grèce, Paris 1821, III, 92—96 πρβλ. II, 311—13. V, 405. **Κ. Σάθα**, Τουρκοκρατομένη Ἑλλάς, σελ. 591—2.

Ἐκ Δημητσάνης καταγόμενος καὶ ἐν τῇ Σχολῇ αὐτῆς ἐκπα-
 δευθεὶς συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν τῇ Πατριαρ-
 χικῇ Ἀκαδημίᾳ Κωνσταντινουπόλεως μεθ' ἧ μεταβὰς εἰς
 Βουκουρεστίον ὑπηρετήσε παρά τῷ ἐκεῖ προξένῳ τῆς Γαλ-
 λίας καὶ παρά τινι Ρώσῳ στρατηγῷ. Ἀλλὰ γνωρισθεὶς
 μετὰ πλουσίου Τούρκου παρεσύρθη εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν,
 ἐλεγγόμενος δὲ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐδραπέτευσεν ἐκ τοῦ
 τουρκικοῦ οἴκου καὶ διὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσ-
 σικῆς πρεσβείας μετέβη εἰς Ἅγιον Ὄρος, καθ' ὃν χρόνον
 ἐξόριστος ἐξη ἐκεῖ ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' ὅστις πα-
 τρικῶς ὑπεδέχθη καὶ ἐπροστάτευσεν τὸν συμπολίτην αὐτοῦ.
 Θελήσας ὁ Εὐθύμιος νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ἁμαρτίαν τῆς ἐξ-
 ωμόσεως, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖ τῇ 22
 Μαρτίου 1814 ὁμολογήσας τὴν χριστιανικὴν πίστιν μαρτυ-
 ρικὸν ὑπέστη θάνατον ¹⁾.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (23 Σεπτεμβρίου 1814) ἔμαρτύρησε
 καὶ ὁ ἐκ Μουσουλμάνων προσελθὼν εἰς τὸν Χριστιανισμόν
Ἰωάννης ἐξ Ἠλείου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 8
 Ὀκτωβρίου 1814 ἔμαρτύρησεν ὁ Ἰγνάτιος, ὅστις, παῖς τὴν
 ἡλικίαν, φεύγων τοὺς Τούρκους, φονεύσαντας τὸν πατέρα
 αὐτοῦ, διότι ἠρνεῖτο νὰ πολεμήσῃ ὡς στρατιώτης κατὰ Χρι-
 στιανῶν, καὶ καταληφθεὶς ἐν τινι οἰκίᾳ ὑπὸ στρατιωτῶν
 βιαζόντων αὐτὸν νὰ ἐξισλαμισθῇ, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ θά-
 νατου ἔδωκεν ὑπόσχεσιν νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ ἀφέθη ἐλεύ-
 θερος. Ἀλλ' ἐλεγγόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, ἕνεκα τῆς
 ὑποσχέσεως ἐκείνης, προσήλθεν εἰς τὸν Τούρκον ἱεροδικα-
 στήν καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἀνακαλεῖ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, ἐμ-
 μένων ἐν τῷ Χριστιανισμῷ. Οἱ Τούρκοι ἐπετέθησαν κατ' αὐ-
 τοῦ μετὰ μανίας καὶ ἐθανάτωσαν αὐτόν. Μικρὸς ἐπίσης
 καὶς, ὁ ἐκ Μακεδονίας καταγόμενος νεομάρτυς Ἀνάκιος,

1) Δουκάνης, ΣΤ, 310—5. Θ, 238—41. Γ, 340—67.

εἰργάζετο παρά τινι σκληροτάτῳ ὑποδηματοποιῷ, ὅστις
 ἀνηλεῶς αὐτὸν ἔδερε καθ' ἐκάστην. Ἐσπέραν πνὴ ἐκφυγὼν
 τῶν χειρῶν τοῦ ἀσπλάγγου ἐκείνου ἀνθρώπου, περιεπλα-
 νάτο κλαίων ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Δύο
 Τούρκοι παρέλαβον τὸν παῖδα καὶ διὰ διαφόρων περιποιή-
 σεων παρέπεισαν αὐτὸν νὰ ἐκτουρκισθῇ.

Ἀλλὰ μετὰ πάροδον ἑννέα ἐτῶν διαφυγὼν τοὺς Τούρ-
 κους κατέφυγε πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ εἰς Μακεδονίαν καὶ
 ἐκεῖθεν εἰς Ἅγιον Ὄρος, ὁπόθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν
 ἐπανακάμψας ἐποδοπάτησεν ἐνώπιον τοῦ ἱεροδικαστοῦ τὸ
 ὅπερ ἐφόρει τουρκικὸν φέσιον, ἀποπτύσας τὸν Ἰσλαμισμόν
 καὶ τὴν χριστιανικὴν ὁμολογήσας πίστιν, τῇ 1η Μαΐου
 1815 μετὰ πολλὰς βασάνους μαρτυρικὸν ὑπέστη θάνατον,
 ἀκοιφαλίσθεις. Ὑπὸ παρομοίας περιστάσεως ἐν παιδικῇ
 ἡλικίᾳ ἐξισλαμισθεὶς ὁ ἐκ Βουλγάρων καταγόμενος Ὀνού-
 φριος καὶ εἰς τὸν χριστιανισμόν ἐπανελθὼν τῇ 4 Ἰανουα-
 ρίου 1818 μαρτυρικὸν ὑπέστη θάνατον ἐν Χίῳ. Ἐντιμος
 ἐργάτης ἐν Καλαβρυτίοις τῆς Πελοποννήσου ὁ Παῦλος,
 ἐρίσας πρὸς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ ἐργαστηρίου, ζητοῦντα
 ὑπερβολικὸν ἐνοίκιον, ἐν τῇ ἐξάψει αὐτοῦ εἶπεν, ὅτι προ-
 τιμᾷ νὰ γίνῃ Τούρκος ἢ νὰ πληρώσῃ τὸ ζητούμενον ἐνοί-
 κιον. Ἠρκεσεν ἡ φράσις αὕτη ὅπως βιασθῇ νὰ προσέλθῃ
 εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν, διότι ἄλλως θὰ κατεδικάζετο εἰς θάνα-
 τον. Ὁ Παῦλος, δειλιάσας πρὸ τῶν ἐπεικειμένων βασάνων,
 ἐδέχθη, ἀλλὰ μετανόησας, τῇ 22 Μαΐου 1818 ἐν Ναυπλίῳ
 ὁμολογήσας τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἔμαρτύρησεν. Ἐν
 Ναυπλίῳ ἐπίρισκόμενος ὁ Παῦλος ἐπεισεν ἐξάδελφον αὐτοῦ
 τινα, διὰ τῆς βίας ὡσαύτως ἐξισλαμισθέντα, νὰ ἐπιστρέψῃ
 εἰς τὸν χριστιανισμόν καὶ νὰ μαρτυρήσῃ ¹⁾.

1) Αὐτόθι I, (παράρτημα) 33-41. Ε, 19-30. I, 19-30. I, 682-9.
 Ε, 406-10.

Ἐν Βελεσίνῳ τῇ 30 Δεκεμβρίου 1818 ἐθανατώθη, μαρτυρικῶς τελειήσας τὸν βίον, ὁ **Γεδεών**, ὁ δὲ **Ἀγαθάγγελος**, νεαρὸς ὢν ναύτης ἐν τουρκικῷ πλοίῳ ἐπιζήτητο ὑπὸ τοῦ πλοιοάρχου νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν, καὶ ἤρνεϊτο μὲν ἐπὶ μακρόν, ἀλλ' ἡμέραν τινα ὁ πλοιοάρχος πληγώσας αὐτὸν διὰ μαχαίρας ἐξηνάγκασεν αὐτὸν νὰ στερῆ. Δραπετεύσας δὲ ὁ Ἀγαθάγγελος εἰς Ἅγιον Ὄρος καὶ ἐπὶ μακρόν ζήσας ἐν τῇ Μονῇ Ἐσφιγμένου μετέβη εἰς Σμύρνην, ἔνθα τῇ 19 Ἀπριλίου 1818 ὁμολογήσας τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἔμαρτύρησεν ὑπὲρ αὐτῆς. Ἀντιθέτως ὁ ἐκ Μυτιλήνης **Κωνσταντῖνος**, μουσουλμᾶνος γεννηθεὶς προσήλθεν εἰς τὸν χριστιανισμὸν, βαπτισθεὶς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τῇ ἐπεμβάσει τοῦ ἐκεῖ τότε ἐφησυχάζαντος Πατριάρχου Γρηγορίου Ε'. μεταβὰς δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὁμολογήσας τὴν χριστιανικὴν πίστιν τῇ 2 Ἰουνίου 1819 μετὰ πολλὰς βασάνους ἀπηγγονίσθη, μαρτυρικῶς ἀποθανών. Τῇ 11 Ἰουλίου 1820 ἔμαρτύρησεν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Ἐφέσου ὁ νεομάρτυς **Νεκτάριος**, ὅστις ἐξ ἀνάγκης δεχθεὶς τὸν ἰσλαμισμὸν ἠρνήθη πάλιν αὐτόν, διότι ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν εἰς αὐτόν, ὅτι δὲν θέλει νὰ τὸν ἴδῃ, διότι ἐγέννησε χριστιανὸν καὶ οὐχὶ Τοῦρκο! Ὁ Νεκτάριος ὑπέμεινε τὰς βασάνους καὶ μαρτυρικὸν ὑπέστη θάνατον ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τελευταῖος δὲ τῆς περιόδου ταύτης νεομάρτης εἶναι γνωστὸς ὁ **Τιμόθεος**, μοναχὸς Ἐσφιγμενίτης. Ἐκ Κεσσάνης τῆς Θράκης καταγόμενος ὁ Τιμόθεος καὶ ἐκεῖ ἐργαζόμενος εἶχε σύζυγον καὶ δύο θυγατέρας. Εἰς ὄμωσ τῶν συγχωρικῶν αὐτοῦ Τοῦρκων ἤρπασε τὴν σύζυγον καὶ ἐνέκλεισεν ἐν τῷ χαρεμίῳ αὐτοῦ ἐξαναγκάσας αὐτὴν νὰ ἐξιλαμισθῇ. Ὁ Τιμόθεος, φοβούμενος μὴ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ πάθωσι παρομοίαν συμφορὰν, ἀπέστειλεν αὐτὰς εἰς ἕτερον χωρίον πρὸς τινὰς συγγενεῖς. Ὅπως δὲ ἀπαλλάξῃ καὶ τὴν σύζυγον καὶ δυνηθῇ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν

πρὸς αὐτὸν ἐπιστροφὴν αὐτῆς, κατὰ συμβουλήν τῆς ἰδίας, ἐδέχθη προσποιητῶς τὸν ἰσλαμισμὸν. Μετὰ τοῦτο ἡ σύζυγος τοῦ Τιμόθεου ἀπεδόθη πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ἀμφότεροι ἀποκατεστάθησαν μὲν ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει, προσήλθον δὲ εἰς τὸν μοναχικὸν βίον. Ὁ Τιμόθεος ἐμόνασεν ἐν τῇ Μονῇ Ἐσφιγμένου, βαρέως δὲ φέρων ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ τὸ ὅτι ἔστω καὶ προσποιητῶς πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς συζύγου αὐτοῦ ἐδήλωσεν ἑαυτὸν μουσουλμᾶνον, μετέβη εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ ὁμολογήσας μετὰ παρησίας τὴν χριστιανικὴν πίστιν τῇ 29 Ὀκτωβρίου 1820 ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον ¹⁾. Λέγεται δὲ ἐν τῷ μαρτυρίῳ αὐτοῦ, ὅτι πολλοὶ τῶν χριστιανῶν κατοικῶν τῆς Κεσσάνης, ὅπως σώζωσι τὰς συζύγους καὶ τὰς θυγατέρας, τὴν τιμὴν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν ἀπὸ τῶν τυράννων, ἠναγκάζοντο νὰ προσέρχωνται εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν.

Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 εἰς τὸν χορὸν τῶν νεομαρτύρων προσετέθησαν, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε' (10 Ἀπριλίου 1821), χιλιάδες νεομαρτύρων. Πλεῖστοι τῶν θανατωθέντων Ἱεραρχῶν, ἀνδρῶν γυναικῶν, προτραπέντες νὰ ἐξαγοράσωσι τὸν θάνατον διὰ τῆς ἐξωμόσεως ἔμειναν σταθεροὶ ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἀπέθανον. «Παύοντες τὴν αἰμοσταγῆ διήγησιν τῶν τραγικῶν συμβάντων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, λέγει ὁ Σπυριδῶν Τρικοῦπης, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ θαυμάσωμεν τὸν μέγαν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον ὁ Κλῆρος, ὁ θεῖος τῷ ὄντι Κλῆρος, καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῆς καταδιώ-

1) Αὐτόθι, Ζ, 178-192. Ν. Μαρτυρολόγιον, 271-80. Ἀθωτικῶν Πατερικῶν (ρωσιστῆ). Ἐν Μόσχῃ 1897, 11, 213-22 παρὰ J. Socolov, Ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν 18 αἰῶνα, Α'. σ. 149-50.

ξείως των ἔδειξαν. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν δεσμῶν καὶ τῶν βασάνων, κατ' ἔμπροσθεν τῆς ἐπονειδίτου ἀγχόνης καὶ ὑπὲρ τὴν ἀνθρωποκτόνον ἀξίνην, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν παρωρωμῶν τὸν ἀρηθῶσι τὸν Χριστὸν πρὸς διαφύλαξιν τῆς ζωῆς των καὶ ἀπόλαυσιν πολλῶν ἄλλων ἐπιγείων ἀγαθῶν, ἀλλ' ὅλοι μέχρις ἐνὸς ἐπροτίμησαν τὰς βασάνους καὶ τὸν θάνατον» 1).

Τοιοῦτοι νεομάρτυρες κατὰ χιλιάδας ὑπήρξαν οὐ μόνον πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ κατ' αὐτήν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους. Ἐλάχιστοι δ' ἐξ αὐτῶν ἐγένοντο γνωστοὶ κατ' ὄνομα. Ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ ἐξ Ἱερουσαλήμ ἀπὸ 2 Ἀπριλίου 1839 ὁ Ἄγγλος Ἱεραπόστολος Ἰωσήφ Wolff διηγείται ὅτι ἔτη τινὰ πρότερον νεαρὸς Ἕλλην, **Παναγιώτης** τ' ὄνομα, ὑπηρετεῖ παρὰ Τούρκῳ εὐγενεῖ, Ὄσμάν ἐφένδη καλουμένῳ. Τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἐλθόντος εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ μεταβάντος εἰς τὸ τέμενος τοῦ Ὠμάρ, εἰσηλθε μετ' αὐτοῦ μηδὲν κακὸν ὑποπτευόμενος καὶ ὁ Παναγιώτης. Μετὰ τοῦτο ὁ Ὄσμάν μετέβη εἰς Δαμασκόν, προτιθέμενός κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ παραλάβῃ τὸν Παναγιώτην. Φανατικοὶ ὅμως Τούρκοι τινες κατηγοροῦσαν πρὸς τὸν πασᾶν τῆς Δαμασκού, ἐλθόντα κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας εἰς Ἱερουσαλήμ, ἦτις ὑπήγετο ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ, ὅτι εἰσηλθεν εἰς τὸ τέμενος τοῦ Ὠμάρ καὶ ὡς ἄπιστος ἐμίανεν αὐτό. Ὁ πασᾶς ἀμέσως διέταξεν αὐτὸν νὰ γίνῃ μουσουλμᾶνος, ἄλλως θά κατεδικάζετο εἰς θάνατον. «Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἀνέκραξεν ὁ Παναγιώτης πρὸς τὸν πασᾶν, θανάτωσόν με, δὲν φοβοῦμαι. Χριστὸς ἀνέστη!» Ὁ πασᾶς διέταξε τοὺς στρατιώτας ν' ἀπαγάγῃσιν αὐτὸν πρὸ τῆς πύλης τοῦ Δαυὶδ, ἐκεῖ δὲ περικυκλώσαντες αὐτὸν ἐγύμνωσαν τὰ ξίφη. Ὁ νεο-

1) **Σπυριδωνος Τρικούση**, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τομ. Α' Ἐν Λονδίῳ 1833, σ. 114.

μάρτυς ὅμως ἀπτόητος ἔλεγε δὲν σᾶς φοβοῦμαι εἶμαι χριστιανός, ὁ δὲ Χριστὸς ἀνέστη». Ταῦτα εἰπὼν ἐγονεπέτησε καὶ προσηχηθήτη πρὸς τὸν Ζῶντα Κύριον, ἐγερθεὶς δὲ ἐφώνησε πάλιν πρὸς τοὺς περικυκλούντας αὐτὸν μουσουλμᾶνους: «Χριστὸς ἀνέστη!» Ὁ δῆμος ἀνασηκώσας πρὸς τὰ ἐπάνω τὴν ὠραίαν κόμην τοῦ Παναγιώτου ἐκτύπησεν αὐτὸν εἰς τὸν τράχηλον ἐπιπολαίως ὥπως ἐκποτόση αὐτὸν, ἐκείνος ὅμως ἀπτόητος ἐπανελάμβανε τὴν χριστιανικὴν ὁμολογίαν, ἕως οὐ τελευταῖον εἶπε τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ κατέπεσεν αἰμόφυρτος κατὰ γῆς ὑπὸ τὰ πλήγματα τοῦ ξίφους τοῦ δημίου. Ὁ παρακολουθήσας τὸ μαρτύριον αὐτοῦ Wolff προσέθηκε τὴν πληροφορίαν ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Μοναστήριον τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπλήρωσεν εἰς τοὺς Τούρκους 5,000 γροσίαν ὥπως παραλάβῃ καὶ θάψῃ τὸ λείψανον τοῦ νεομάρτυρος 1).

Περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑφίστατο τὸ μαρτύριον ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ὁ **Γεώργιος**. Οὗτος ἐκ τοῦ χωρίου Τζούραλη τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν καταγόμενος διετέλεσεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ διαφόρων Τούρκων ὡς ἑμποκόμος, ἐν διαφόροις τοῖς τόποις καὶ ἐν Ἰωαννίνοις. Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1836 ὑπηρετῶν ἐν Ἰωαννίνοις παρὰ πνι Ἀπουλά, ἐσυκοφαντήθη ὑπὸ Τούρκων, ἐμπαθῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένων, ὅτι πρὸ ἑτῶν προσελθὼν εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν πάλιν ἐγένετο Χριστιανός. Ἀπαχθεὶς δὲ ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸ ἐν Ἰωαννίνοις κρητήριον ὡμολόγησεν ὅτι οὐδέποτε ἀρησιχριστὸς ἐγένετο, ποιμιλοτρόπως δὲ ἐξεστασθεὶς καὶ ἀπερίτμητος εὐρεθεὶς ἀπελύθη. Ἀλλὰ μετὰ τινα ἔτη, ἐν Ἰωαννίνοις πάλιν εὐρι-

1) Jos. Wolff, In a series of letters to Sir Thomas Baring Bart, containing an account of his missionary labours 1827-1831 and 1835-38, London 1839, σ. 232-33. Προβλ. **Κωνσταντ. Καλλινίου**, Χριστὸς ἀνέστη, Περιόδ. «Γρηγόριος Παλαμᾶς» ἐν Θεσσαλονίκῃ E, 1921, σ. 131.

σκόμενος, ἐστικοφαντήθη ὅτι Μουσουλμάνος ποτε γενόμενος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Τῇ 12 Ἰανουαρίου 1838 συλληφθεὶς ὑπέστη πολλὰς βασάνους ἐπὶ πέντε ἡμέρας, ἀναγκαζόμενος νὰ γίνῃ Μουσουλμάνος. Ἐπειδὴ δὲ ἔμεινε ἀμετάτρεπτος, ὁμολογῶν τὴν χριστιανικὴν πίστιν, κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Μάτην ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς τῶν Ἰωαννίνων προσεπάθησαν νὰ προλάβωσι τὴν ἄδικον ἐκείνην ἀπόφασιν, μάτην ἐπίσης ἐξήτησαν ὅπως πείσωσιν ἐν τῇ φυλακῇ εὐρισκόμενον τὸν Γεώργιον νὰ φυγαδευθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οὗτος ἐνέμεινε σταθερῶς ἐν τῇ πίστει καὶ τριακοντούτης τὴν ἡλικίαν τῇ 17 τοῦ μηνὸς καὶ τοῦ ἔτους ἐκείνου ὑπέστη χαίρων τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας παρέλαβον οἱ Χριστιανοὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ καὶ ἔθαψαν ὁπισθεν τοῦ ἁγίου βήματος τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Ἐπὶ τῇ βάσει ἐκθέσεως τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Ἰωαννικίου, συνυπογεγραμμένης ὑπὸ τοῦ πρόφην Βελλᾶς Λεοντίου, τοῦ Περιστερᾶς Σεραφεῖμ καὶ ἄλλων πολλῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, βεβαιωσάντων πάντα τὰ ἀνωτέρω καὶ τὴν τέλεισιν θαυμάτων ἐν τῷ τάφῳ τοῦ νεομάρτυρος, ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ΣΤ' (1835—1840, 1867—71) μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Ἱερᾶς Συνόδου ἀπεφήνατο, τῇ 19 Σεπτεμβρίου 1839, ὅπως «ὁ ὑπὲρ Χριστοῦ πανδήμως τὸ μάρτυριον ἀναδεξάμενος Γεώργιος νεομάρτυς, γνωρίζεται τοῦντέψαν παρὰ πάσης τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀληθὴς μάρτυς τοῦ Χριστοῦ, συναριθμούμενος ἐν τῷ χορῷ τῶν μαρτυρησάντων ἁγίων, τιμώμενος παρ' ἀπάντων τῶν πιστῶν, τελουμένης κανονικῶς τῆς μνήμης αὐτοῦ κατὰ τὴν 17 Ἰανουαρίου»¹⁾.

1) Δουκάνης, Γ, 464—501. J. Socolov, ἐνθ' ἂν. σελ. 238. 707. Παράρτημα, σελ. 17—18. Π. γ' Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου, Β, 229. Περὶ τοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου Σπ. Δάμπρον, «Ν. Ἑλληνομνήμων» ΙΑ, 1914, σελ. 53.

Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἀποστέλλων τὴν ἀνωτέρω συνοδικὴν πράξιν τῷ Μητροπολίτῃ Ἰωαννίνων παρήγγειλε νὰ καταγράψῃ μὲν αὐτὴν ἐν τῷ κώδικι τῆς Μητροπόλεως· νὰ μὴ δημοσιεύσῃ ὅμως αὐτὴν ὅπως μὴ ἐρεθίσῃ τοὺς φανατικούς Τούρκους καὶ προσέθετεν ὅτι ὠρίσθη ἡ ἑορτὴ τοῦ νεομάρτυρος τῇ 17 Ἰανουαρίου, ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, ὅπως μὴ φανῇ τοῖς Τούρκοις ὅτι διὰ τὸν νεομάρτυρα ἐγένετο νέα ἑορτὴ. Ἀκριβῶς δὲ ἡ ἐπιφύλαξις αὕτη, γενομένη κατ' αὐτὸν ἐν τὸν ἰθ' αἰῶνα, ἐξηγεῖ τὴν ἔλλειψιν ἐπισήμων ἀνακηρύξεων τῶν νεομαρτύρων παρὰ τῆς Ἐκκλησίας. Πάντα τ' ἀνωτέρω μαρτύρια, ἐλάχιστα σχετικῶς γνωστὰ ἐκ πολλῶν χιλιάδων ἀγνώστων, ἰδίως ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ κατὰ τοὺς τελευταίους ὑπὸ τῶν νεοτούρκων διεσκαθθέντας διωγμούς, καταδεικνύουσιν ὅτι ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν τυραννίδα κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρόνους ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μετὰ τῶν πιστῶν αὐτῆς τέκνων διήνυσεν ἐποχὴν διωγμῶν, ὁμοίων πρὸς τὴν τῶν πρώτων αἰῶνων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὅπως δὲ τότε οὕτω καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις τούτοις ὁ ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, μετὰ σκληρᾶς καὶ ἀπανθρώπουσας βασάνους, μαρτυρικὸς θάνατος ἐκλεκτῶν αὐτῆς τέκνων ὑπῆρξεν ἐκδηλώσις τῆς ἀκαταβλήτου αὐτῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς δυνάμεως. Πάντες οἱ ὑπόδουλοι ἔζων ἐν μέσῳ πλημμύρας αἵματος, ἀδιαλείπτως ὑπὸ τῶν τυράννων καὶ ποικιλοτρόπως βασανιζόμενοι καὶ καταδικόμενοι, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἠγωνίζετο νὰ σώσῃ αὐτοὺς καὶ στηρίξῃ. Ἀναμφιβόλως δὲ σπουδαιότατος παράγων ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπῆρξαν οἱ νεομάρτυρες, ὅθεν αὕτη γεραίρουσα τὴν μνήμην αὐτῶν ἐτησίως ἔλεγεν, «ὡς ἥλιοι λαμπροὶ ἐν νυκτὶ τῆς δουλείας, ὡς ἄγκυραι στερεαὶ ἐν καιρῷ τρικυμίας, ἐδείχθητε τοῖς πέρασιν, ἱεροὶ Νεομάρτυρες, ὑπανάπτοντες πιστοὺς πρὸς θεῖαν ἀγάπην καὶ στη-

ρίζοντες σαλευομένας καρδίας πρὸς πίστιν τὴν ἐνθεον»¹⁾.

Ἡ Τουρκικὴ τυραννία ἐκ παντὸς τρόπου ἐξήτει καὶ ἐκριζώσῃ τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ μετ' αὐτῆς τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν τῶν ὑποδούλων.

Αἱ φυλακίσεις καὶ μαστιγώσεις, αἱ ἀγκαρεῖαι καὶ ζημίαι, οἱ βαρύτατοι φόροι, αἱ ἀρπαγαὶ συζύγων καὶ τέκνων καὶ περιουσίας, οἱ προπηλακισμοὶ καὶ αἱ ὕβρεις παρὰ τῶν βαρβάρων καὶ μισαλλοδόξων τούρκων, ἔπαυον ἀμέσως διὰ πάντα προσερχόμενον εἰς τὴν μουσουλμανικὴν θρησκείαν, ἥτις ἐκτὸς τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ πάντων τῶν ἀνωτέρω καὶ ἄλλων ἀνεκδιηγῆτων δεινῶν καὶ ἀπ' αὐτῆς ἔτι τῆς εἰς θάνατον καταδίκης ἐπὶ διαπράξει ἐγκλήματος, ἦτο ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ τὴν αὐστηράν αὐτῆς ἠθικὴν, ἔλκυσε πρὸς ἀκολάστους ἀπολαύσεις, διήνοιγεν ὁδὸν πρὸς τὸν πλοῦτον καὶ πρὸς τ' ἀξιώματα, πρὸς αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν. Διότι ὁ γινόμενος μουσουλμᾶνος ἔπαυε νὰ εἶναι ὑπόδουλος, καθίστατο καὶ αὐτὸς ἐλεύθερος ἐν πάσαις τῆς ἐνεργείαις αὐτοῦ, ἀπολαύων πάντων τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ἀγαθῶν, ὧν τέως ἔστερεῖτο, ἀπολαύων τοῦ πρωτίστου δικαιώματος, τοῦ τῆς ζωῆς, οὐτινος ἔστερεῖτο ὡς ὑπόδουλος.

Οἴκοθεν λοιπὸν ἐννοεῖται ὅποια τις ἦτο ἡ ἀξία καὶ σημασία καὶ ἄλλων μὲν παραγόντων πνευματικῶν, δι' ὧν ἡ Ἐκκλησία κατὰ κράτος νὰ σώξῃ καὶ συγκρατῇ τὸν χριστιανικὸν λαόν, ἐξαιρέτως δὲ τῶν νεομαρτύρων, οἵτινες, περιφρονοῦντες τὰς βασάνους καὶ τὸν θάνατον, ἠγωνίζοντο, ὡς οἱ μάρτυρες τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸν ἀξιοθαύμαστον ἐκείνον ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς καταδιωκομένης ὑπὸ τῶν τούρκων χριστιανικῆς πίστεως, στηρίζοντες ἐν

αὐτῇ τοὺς ὑποδούλους καὶ ἐπλίζοντες αὐτοὺς δι' ὑπομονῆς καὶ καρτερίας. Διεξεδήλουν διὰ τοῦ ἡρωικοῦ ἱεροῦ αὐτῶν ἀγῶνος τὴν θαυμασίαν τῆς Ἐκκλησίας δύναμιν οἱ καλλίνικοι καὶ ἐφάμιλλοι πρὸς τοὺς παλαιούς νεοὺς μάρτυρες τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὡς δ' ἔγραφεν ὁ πρῶτος ἐκδότης τῶν μαρτυρίων αὐτῶν «κατὰ ἀλήθειαν τοῦτο εἶναι ἓνα θαῦμα παρόμοιον ὡσὰν νὰ βλέπῃ τις, μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ χειμῶνος, ἑαρινὰ ἄνθη καὶ τριαντάφυλλα μέσα εἰς τὴν βαθυτάτην νύκτα, ἡμέραν καὶ ἥλιον, μέσα εἰς τὸ ψηλαφητὸν σκοτός, φῶτι λαμπρότατα ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας νὰ βλέπῃ ἐλευθερίαν καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τωρινῆς ἀσθενείας ὑπερφυσικὴν δύναμιν. Ὅθεν καὶ ἀναγκάζομαι νὰ εἰπῶ, ὅτι αὕτη ἡ ἀλλοίωσις εἶναι βέβαια τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου (Ψαλ. 76, 10) οὗτος ὁ δάκτυλος εἶναι τοῦ Θεοῦ (Ἐξοδ. 8, 19) αὕτη ἡ δύναμις εἶναι θεία, ἥτις ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» (Β'. Καρ. 12, 9).

ΑΡΧ. ΧΡΥΣ. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

(Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ ΣΤ' τόμου τοῦ Πανελ. Δευκώματος τῆς Ἐθνικῆς Ἐκατονταστῆριδος).

1) *Ν. Μαρτυρολόγιον*, σελ. 266.